

SFF-Bulletin 140

SFF-Bulletin 140

UTGITT AV SVERIGES FANZINE-FÖRENING

(For mer info om SFF, se bak i bladet!)

Redaktør dette nummer:
Per Chr. «PC» Jørgensen
Kirkeåsveien 5b
No-1178 Oslo, Norge

percjorgensen@yahoo.no
tlf. (+47) 907 80 710
www.percjorgensen.com

Bidragstere:
Ahrvid Engholm, John-Henri Holmberg, Per Chr. Jørgensen
(foreningssider: Anna Davour)

Redaksjon avsluttet 8. januar 2004

Forsidebilde:
Fra en gammel utstilling om sykler på Norsk Teknisk Museum.
(Nei, jeg vet ikke heller ikke hva den praktiske nytten av denne kombinasjonen skulle være...)

Godt fannisk år!

VELKOMMEN TIL SFF-Bulletin 140. Dette er tredje gang jeg lager «Bulle», og det har vært like morsomt hver gang.

Takk for trivelig respons på min forrige Bulletin, nummer 134, som kom for et drøyt år siden. Også takk til dette nummerets bidragsytere.

Det har på mange måter vært et godt år, fannisk sett. Fikk med meg to gode og trivelige kongresser i Sverige, Fantastika i Stockholm og Swecon i Uppsala (som naturlig nok var en helt egen opplevelse for meg som fanhedersgjest). Var med på å arrangere Norcon i Oslo (siden jeg satt i kongresskomiteen skal jeg ikke uttale meg om hvor bra eller dårlig den var, men jeg hadde det ihvertfall riktig hyggelig der). Arbeidet som *ranger* (AKA gopher) på Shadowcon (også i Oslo, en mediekongress som har fått bredere program, og nå har et visst festivalpreg).

Utga tre nummer av APA-en *Libri Seclvsi* og noen småfanziner. Derimot gjorde omstendighetene at jeg ikke fikk laget det nummeret av Aniaras magasin *Algernon*, som jeg har tatt på meg å lage. Men nytt år, nye muligheter!

I 2004 ser jeg selvsagt frem til å motta nye SFF-sendinger og lese de svenske epostlistene (det skal dog innrømmes at trådene på Sverifandom iblant underlegges hard filtrering!). På kongressiden ser jeg først og fremst frem til ConFuse, men jeg utelukker ikke at jeg vil snuse på Swecon i Stockholm, også.

De siste par årene har vi feiret jul hjemme hos min søster på Oppsal i Oslo. Det har falt på meg å spille julenisse. Nå liker jeg faktisk litt utkleddning og kostymer. Skjønt det kan bli ørlite granne jobb når rollen starter med at nissen kommer gjennom hagen med lykt mens de to barna roper frydefullt; med maske og skjegg føler man seg etterhvert som en hvesende Darth Vader. Denne gang brukte jeg dessuten far i husets haglepatronbelte (det vi fant i farten) til å holde julenissedrakten sammen med. Det må ha gitt husets julenisse et *Viva Zapata!*-preg for anledningen.

Ellers er min nevø og niese ikke akkurat redde for nissen, men blir litt reservert når han kommer inn i stuen. Min niese hadde dessuten hvisket til sin bestefar at hun visste det var onkel Per, men «ikke si det til mor og far».

Noen av mine egne tekster har vært trykt i norske fanziner eller APA-ziner eller postet på epostlister. Som regel er de nok praktisk tilgjengelig for SFFs lesere først her, og i tillegg har jeg utvidet, revidert eller i det minste korrekturelest samtlige tekster (en av fordelene ved elektronisk format). Så i den forstand er det snakk om ny tekst.

Likeså har John-Henri stilt til rådighet bokomtaler opprinnelig skrevet for regionalavisen Sydsvenska Dagbladet, og Ahrvid har revidert tekst tidligere sendt til svenske epostlister. Illustrasjonene til novellen hans er tidligere upublisert og laget til dette bladet.

Forbrytersk

Bokomtaler ved John-Henri Holmberg

ALICE SEBOLD: *Flickan från ovan* (The Lovely Bones, 2002, översatt av Lisbet Holst). W&W, inb., 307 sid.

Låt mig bekänna: den här romanen väntade jag mig att tycka illa om. Jag har svårt både för väckelsereliositet och för sockersöt sentimentalitet; en debutroman som blivit en totalt överrumplande amerikansk supersäljare och som visar sig berättad från himlen av en fjortonårig flicka som mördas redan på bokens första sidor borde nästan ofrånkomligen bjuda på bägge de nämnda ingredienserna.

Förbluffande nog gör den inte det. »Flickan från ovan« är tvärtom en i de flesta avseenden riktigt bra roman – välskriven, återhållsam, humoristisk, psykologiskt klarsynt och (så långt den saken nu är möjlig med tanke på upplägget) övertygande. Berättaren Susie Salmon sneddar på väg hem från skolan över ett majsält och mördas av den enstörige grannen, mr Harvey. Från sin utkikspunkt i en mycket personligt formad himmel – där tanken är att varje individ får tillbringa efterlivet i precis den sorts miljö hon innerst inne önskar sig – iakttar därefter Susie vad som händer på jorden och berättar både om det och om sitt korta liv.

Någon spänningsroman är det inte. Boken handlar varken om hur mordet på Susie utreds eller om hennes mördare, även om porträttet av honom är imponerande väl genomfört och både osentimentalt och ospekulativt. Snarare kan man kanske kalla boken för ett imponerande fräscht familjeporträtt. Susie berättar om sin familj, sin uppväxtmiljö, sina upplevelser och tankar. Det finns en klarsynt fräschör i observationer och berättande, en sympatisk realism i skildringen av människor som i de flesta fall vill väl, gör sitt bästa och faktiskt för det mesta klarar av att leva utan att vare sig lida eller bete sig tarvligt mot någon. Ytterst är »Flickan från ovan« faktiskt något så ovanligt som en insiktsfull roman om goda människor.

Det här är som sagt Alice Sebolds debutroman. Men det är inte hennes första bok, och tar man en titt på hennes bakgrund blir man kanske mindre förbluffad av hur bra den är. 1999 publicerade hon »Lucky«, en bok om hur hon överlevde och lyckades hantera den brutala våldtäkt och misshandel hon utsattes för vid arton års ålder. Hon är gift med författaren David Glen Gold, vars debut »Carter Beats the Devil« var en av de senaste årens mest uppmärksammade. Hon umgås med en lång rad betydande litteratörer, från Tobias Wolff till Karen Joy Fowler. Och hon är bästa vän med Aimee Bender, en av Amerikas mest originella unga berättare.

Med andra ord är Alice Sebold en intressant och av allt att döma imponerande personlighet: en stark människa, en skarp observatör, en utmärkt skribent. Det finns ögonblick i slutkapiteln där »Flickan från ovan« passerar gränsen till den gottköpsreliositet jag fruktade. Men vid det laget har Alice Sebold redan visat en berättarauktoritet som gör mig beredd att förlåta henne mer än så. Det här är en roman om levande människor och om vad som gör livet värt att leva, varm, enkel, humoristisk och med en hel del klokhet.

JAMES LASDUN: *Enhörningen* (The Horned Man, 2002, översatt av Hans Berggren). W&W.

Det finns en liten grupp romaner – i brist på bättre ord måste de väl kallas psykologiska thrillers – som lågmält, övertygande och isande skildrar en gradvis alltmer obegriplig värld sedd genom ett förnuft i sönderfall. De bästa verken i den här kategorin har åtminstone för mig framstått som de mest effektfulla skräckberättelser jag någonsin läst; ingenting i tillvaron omkring oss kan mäta sig med de fasor vi i tanken förmår utsätta oss själva för. Den enligt min uppfattning främsta författaren av den här sortens verk var Shirley Jackson, som skrev virtuosa och oroande romaner som »Hemsökelsen« och »Vårt hem är vårt slott«. Men man bör inte heller glömma Patrick McGraths »Spindeln« eller Paula Fox tyvärr aldrig översatta »Desperate Characters«, ännu mer lågmält vardaglig i sina skildringar av en rännande tillvaro.

Utän att lyckas nå samma hypnotiska perfektion som de nämnda inlemmar sig James Lasduns »Enhörningen« väl i traditionen och imponerar avgjort. Romanens berättare är genusforskaren Lawrence Miller, engelsman med en tjänst vid ett litet amerikanskt universitet nära New York och nyligen skild. I en bok på sitt kontor upptäcker han att bokmärket flyttats; gradvis får den saken tillsammans med andra synbarligen oförklarliga händelser honom att misstänka att någon för honom okänd person natttid använder hans arbetsrum. Men i takt med att Millers misstankar stärks blir också de mysterier och vardagskatastrofer han utsätts för allt flera och allt mer svårbegripliga, och när han så upplever sig som misstänkt för en rad kvinnomord kollapsar hans rigida, pedantiska och analytiska personlighet fullständigt. I skildringen av sin huvudpersons inre kamp för att återfå kontrollen över sin tillvaro visar Lasdun lejonklon; romanen blir nästan outhärdligt kuslig, men förmår samtidigt bibehålla sin

tvetydighet: vad i den som är sant eller lögn, subjektivt eller inte, blir läsarens sak att avgöra. Romanen kan läsas som en studie i psykopatologi, men den fungerar samtidigt som en thriller om en man snärjd i en okänd konspiration. Att boken dessutom på ytterligare ett plan är en bitsk satir över den politiska korrektheten och om genuspolitikens effekter på förhållandet mellan män och kvinnor är ett ytterligare plus.

Med andra ord är »Enhörningen« ingen enkel roman utan en mångbottnad, infernaliskt skicklig personstudie. Den ställer krav på läsaren, men den har mycket att ge. Självklart förtjänar den en stark och enträgen rekommendation.

JOHN DICKSON CARR: *Det krökta gångjärnet (The Crooked Hinge, 1938, översatt av Erik Lindegren). Bonniers kriminalklassiker 2002, inb., 272 sid.*

Här är räddningen för den som blivit övermätt på seriemördare och biljakter, massgravar och sociopater, osammanhängande intriger och slumpartade upplösningar. John Dickson Carr (1906–1977) var med sina minutiöst konstruerade kriminalgåtor och »omöjliga« mysterier den klassiska pusseldeckarens kanske främste utövare, och i den här romanen går den ene av hans båda stora detektiver, doktor Gideon Fell, i närkamp med ett mord som synbarligen ingen kunnat begå.

1912 skeppades den bångstyrige tonåringen John Farnleigh iväg till kolonierna av pappa baroneten. Olyckligtvis seglar han på Titanic, men en pojke räddas ur havet och växer upp på en ranch i den amerikanska västern. När den äldre sonen Farnleigh oväntat dör återvänder hans bror till godset i Kent, ärver titeln och gifter sig med sin barndomskärllek. Men i romanens nu, 1937, dyker en främling som kallar sig Patrick Gore upp och hävdar sig vara den autentiske arvtagaren. Han hävdar också att slutgiltiga bevis existerar: före avresan på Titanic hade hans privatlärare tagit hans fingeravtryck. Men medan den gamle läraren jämför de sparade avtrycken med de två pretendenternas nytagna faller mannen som innehar godset inför flera vittnen död ner med avskuren hals och den gamla fingeravtrycksboken försvinner i uppståndelsen. In på scenen träder nu dr Fell för att avgöra vem som är den äkte baroneten och vem som begått mordet.

Det här är en diskuterande roman, väsentligen skriven i dialogform, med förnämlig persontekning, omsorgsfulla resonemang, kusliga antydningar om tänkbara övernaturligheter (men hos Carr har allt ständigt sin rationella förklaring) och subtilt antydda dolda relationer mellan de inblandade.

När romanen ursprungligen utkom i Sverige 1940 hade andra världskriget just börjat. Enligt ett baksidescitat skrev Barbro Alving då om den att »vill man fly ur en otäck värld [in] i en än värre, så är Carr perfekt«. Världens och kriminallitteraturens utveckling de gångna sextio åren har inte gjort Carr mindre perfekt, men däremot fått hans värld att framstå i ett nytt ljus: nu är doktor Fell den idealiske följeslagaren in i en rofylld och trygg tillvaro där allt har rationella skäl, där intellektet och rättvisan

segrar och där också mördarna är förnuftsvaror med begripliga och mänskliga motiv för sina handlingar.

Visst är detta kriminalromanen som kammerspel, orealistisk från första till sista rad. Men det är suveränt konstskickligt genomfört och en ren njutning att läsa.

LEE CHILD: *Besökaren (The Visitor, 2000, översatt av Anders Bellis). B. Wahlströms.*

1998 fick Lee Child det pris den största brittiska kedjebokhandeln, W. H. Smith, delar ut. Pristagaren utses av en kundjury och heter »Thumping Good Read Award«; vinnarboken är en »lättillgänglig sträckläsningsroman«. Det är följaktligen bestsellers – gärna med thrillerinslag – som belönas, och bland de senaste tio årens pristagare märks författare som Robert Harris, David Baldacci, Jeffery Deaver och i år Harlan Coben.

Den av Childs romaner som prisbelönades – på svenska »Gisslan«, den andra i serien om den före detta militärpolis majoren Jack Reacher – var knappast en bok jag själv skulle tilldelat något pris ens som sträckläsningsunderhållning. Men serien har fortsatt med utomlands fem böcker och i översättning två, och av mina invändningar mot »Gisslan« återstår få. »Besökaren« är en spännande, välskriven och utomordentligt underhållande sträckläsningsroman. Den är också en roman med svagheter, men delvis ligger det kanske i sakens natur. Hjälten Reacher tecknas som en näst intill mytologisk gestalt: han är uteslutande och enbart sin egen, en vagabond i högteknologisamhället som litar till sin styrka, sin intelligens, sin träning, sina instinkter och sitt rättspatos, men vägrar inlemma sig. Han äger ingenting utom kläderna på kroppen och en resetandborste; villan och bilen han ärvt i förra romanen säljer han nu, eftersom till och med tanken på att ha en fast adress är outhärdlig. Eller, vad det beträffar, en fast relation; romanen slutar med att han i praktiken gör sig av också med juristen Jodie, som i femton år varit hans kvinnoideal och som i den förra boken bekände att hon hyste motsvarande känslor för honom.

Med andra ord är Reacher en renskalad seriefigur. Den omutligt rättskaffens vandrande riddaren utan band, utan svagheter, fullständigt självtillräcklig och fullkomligt obunden. Och ska man få läsaren att acceptera en sådan hjälte måste man se till att de andra gestalterna blir på motsvarande sätt renodlade. Några nyanserade personporträtt finner man följaktligen inte hos Lee Child. Däremot varierar han sina intriger. Den här gången hamnar Reacher i FBI-utredningen av ett seriemord; kvinnor som inom militären utsatts för sexuella trakasserier och senare tagit avsked hittas på för obducenterna oförklarligt sätt dödade i badkar fulla med kamouflagefärg. Reacher löser till slut mysteriet och romanen har starka drag av både procedur- och pusseldeckare, även om den erfarna kriminallitteraturläsaren ganska tidigt i boken har en god uppfattning om mördarens både tillvägagångssätt och identitet.

Intressant nog förtar den saken inte mycket av spänningen i romanen. För i sitt slag är »Besökaren«

suveränt skickligt skriven. Man kunde önska att fler thrillerförfattare – inte minst de som i större utsträckning är beredda att problematisera sina skildringar – ägde samma berättartalang som Child. Men få av dem gör det, och ska man hitta någon att jämföra honom med måste man söka sig bakåt i tiden. Den jag fastnar för är Mickey Spillane, också han en virtuos skribent med hypnotisk berättarbegåvning och, inte ointressant, med den ensamme, självtillräcklige Mike Hammer som hämnaren från vidderna.

Nu tillhör jag – de traditionella svenska fördomarna till trots – dem som betraktar Spillane som en central författare i kriminallitteraturen: en mörk romantiker och hårdkokt moralist. Så när jag kallar Lee Child för hans just nu närmaste arvtogare är det följaktligen avsett både som beröm och läsarekommendation. Lee Child och hans Reacher har nästan ingenting gemensamt med de flesta av dagens kriminalförfattare och deras hjältar: här finns varken den postmoderna ironin, den moraliska ambivalensen, de tunga suckarna eller den kompakta tristessen. Kontrasten kan kännas chockartad. Men efter en stunds tillvänjning är det inte säkert att man kommer fram till att det är Lee Child som förlorar på jämförelsen.

ALICE HOFFMAN: *I ett annat ljus* (Blue Diary, 2001, översatt av Carla Wiberg). B. Wahlströms.

Det här är en mycket väl både skriven och översatt, bitvis spännande, i många enskildheter berömlig och när det kommer till kritan ganska oärlig roman. I det första kapitlet tecknar Hoffman den perfekta tillvaron: efter tretton års förhållande är Jori och Ethan Ford fortfarande både bästa vänner och passionerade älskande. De är vältränade, vackra, begåvade. Sonen Collie är omtänksam, kärleksfull, begåvad och omtyckt. Ethan och Jori är älskade inte bara av varandra utan av hela småstaden Monroe, där Ethan hjältemodigt räddat liv som frivillig brandsoldat och är traktens mest betrodde hantverkare. Och så vidare.

Och så knackar det på dörren. Ethan grips för att femton år tidigare i en annan delstat och under annat namn ha våldtagit och mördat en femtonårig flicka. Ingen i Monroe kan tro på hans skuld, men till slut erkänner han.

Romanen berättas växelvis av en rad röster, bland annat den mördade flickans via den dagbok hon skrev under sin bekantskap med den äldre Ethan. Inte minst här skorrar det falskt; varför har Ethan, som anser sig sonat sitt brott genom att totalt bryta med sitt förflutna, bli en annan människa och göra gott, fortfarande nyckeln till sitt offers dagbok hängande i garaget? (En annan fråga, som flera gånger infinner sig, är varför alla i romanen synbarligen tar för givet att vad någon säger om en tredje person är sant, och att barn alltid gör som de lovar, och därför aldrig kollar upp om meddelanden lämnats fram eller påstådda utsagor stämmer.)

De här sakerna försvagar åtminstone för mig romanen. Nuets Ethan är för perfekt, omtänksam, hedervärd och god; den forne Ethan som träder fram är för totalt ondskefull, likgiltig och samvetslös. Det är sidopersonerna

i periferin som lever och får djup, liksom miljöskildringen (även om jag kunde klarat mig utan fullt så mycket prunkande ordrikhet), men centralgestalterna förblir i för hög utsträckning konstruktioner utan skärpa eller förmåga att övertyga. Vad Hoffman velat skriva är en roman om tillit, lojalitet, försoning och förändring; ett slags psykologisk utforsknings- och mysterieroman om främlingen inom oss och vår förmåga att i grund känna någon annan människa. Men dit tycks hon mig helt enkelt inte riktigt nå fram. Vad hon skriver är i stället ett utanverk med betydande kvaliteter; en överlägsen förströelseroman där anslaget lovar mer än författaren klarar av att ge.

KEN FOLLETT: *Nattvaktarna* (Hornet Flight, 2002, översatt av Ylva Mörk). Bonniers.

Ken Folletts karriär har knappast varit spikrak. Han slog igenom stort 1978 med sin tredje roman, »Nälens öga«, en tät och imponerande thriller från andra världskriget, och har sedan dess växlat mellan väl mottagna thrillers och betydligt mindre publika men avsevärt mer ambitiösa romaner, där den väldiga »Svärdet och spiran«, 1989, om ett katedralsbygge på 1100-talet, är den mest imponerande. Någonstans kan man ana att Follett vill mer än behålla sin miljonpublik genom att upprepa sina forna thrillersuccéer, samtidigt som han inte heller kan förmå sig att slutgiltigt ta steget bort från det bästsäljarstatus thrillerförfattandet givit honom.

»Nattvaktarna« är en av de statusbevarande romanerna: en ny, halvdokumentär thriller som utspelas under andra världskriget och som precis som Folletts tidigare stora succéer placerar in omsorgsfullt tecknade personer i ett ödesmättat storpolitiskt skeende.

Berättelsen är den här gången förlagd till det ockuperade Danmark, där den 18-årige fysikstudierande Harald Olufsen snubblar över en hemlig tysk radaranläggning på ön Sande; genom sin bror Arne dras Harald in i motståndsrörelsen och gradvis blir det uppenbart att hela kriget kan komma att bero på om information om den tyska radarn i tid kan föras till England.

Mycket i romanen är berömligt. Centralgestalterna är väl skildrade och trovärdigt komplexa; tidsfärgen och atmosfären övertygar; de kvinnliga huvudpersonerna är väl så betydelsefulla och handlingskraftiga som de manliga; spänningen går knappast att klaga på. Men samtidigt finns i intrigen en mekaniskt tickande förutsägbarhet som tyvärr drar ned helhetsintrycket. Självklart kommer den där torvgående motorcykeln att komma till pass i en vild flykt. Självklart kommer den gamla fiendskapen mellan Haralds och polismannen Flemmings familjer att ställa till problem. Självklart kommer det där uråldriga flygplansvraket att klara en sista, avgörande flygning.

Follett har gjort det här förr, och vid det här laget kanske lite för många gånger. Han gör det väl, det fungerar, läsaren får vad läsaren vill ha – men någonstans anar man ändå att Follett kanske i själva verket har tankarna på annat håll. Kanske på den ambitiösa och utmanande roman om någonting annat än andra världskriget han egentligen hade velat skriva i stället för den här.

The Mark of Kirk

21 Dog Years: Doing Time @ Amazon.com begynner i 1998 og slutter i 2001. Det er ikke lenge siden, men flere av de tanker og holdninger forfatter Mike Daisey refererer virker som arkeologiske funn idag.

Husker du dengang? Dengang aksjekurser bare kunne stige, aldri falle, og alle skulle leve av websider? Dengang man skulle bo på jobben, og til gjengjeld bli rik på opsjoner. Slik, barn, levde folk på den tiden.

Nettbokhandelen Amazon finnes stadig, og selv om også de fikk vansker, er de større enn noensinne (denne anmelderen er nok ikke den eneste fanzinefan som iblant mottar pakker fra dem). Men Mike Daisey arbeider ikke lenger for Amazon.

Ifølge ham selv har Daisey en grad i estetisk teori fra et lite men prestisjefyllt universitet på USAs østkyst. Det gir ikke mye penger i kassen, og det gjorde ikke en karriere som skuespiller i garasjeoppsetninger av stykker av Jean Genet heller. Derfor arbeidet han i en mengde vikarjobber i Seattle før han ble ansatt som kundebehandler hos Amazon.

Daisey påstår at Amazon hadde en ting å si til vikarbyråene de kjøpte tjenester av: – Avvikere! Send oss avvikerne! Mike satt snart i en diger kontorbygning uten dagslys sammen med goth'er, Star Trek-fans, *Society for Creative Anachronism*-medlemmer, transseksuelle, folk med store tatoveringer i pannen... Kvinnen på neste skift, som Daisey aldri møtte, hadde satt opp et bilde av Commander Riker fra *Star Trek: The Next Generation* på pulten deres. Foran bildet stod små votivlys, som på et alter.

Forfatteren forteller at han alltid har vært fascinert av nerdekultur, og gjerne vil delta i «geek talk». Imidlertid føler virkelige geeks at han ikke er en av dem, eller, som en kamerat av ham sa det: – Du har ikke *The Mark of Kirk*. Siden Daisey måtte få det forklart, syntes vennen at utsagnet var bevist.

Amazon delte trekk med mange andre firma i Den nye økonomien. For mange ansatte var stifter Jeff Bezos både far, guru og forbilde. I tillegg til kommandolinjenes hierarki hadde man et annet hierarki: ansettelseshierarkiet. For rett nok var ikke 5 dollar i timen noe særlig, men jo tidligere de ansatte deg og jo lengre du jobbet, jo bedre var aksjeavtalen. Også på andre måter snudde Amazon gjengse forestillinger om hierarki på jobben på hodet: Hver jul var det krig, og da ble såkalt mindre viktig personale – administratorer, markedsførere, økonomer, osv. – sendt til de store boklagrene på den amerikanske landsbygda som lagerarbeidere. For utrente og overvektige kontorfolk på 16-timers skift kunne det gå på helsa løs. Kundebehandlerne og Unix-folket ble selvsagt der de var, de var aller viktigst.

Mike Daisey skildrer også paradoksene ved den nye livsstilen. Det skulle være moro å arbeide på Amazon, de andre ansatte skulle være dine lekekamerater på fritiden,

men det var også et arbeidssted der man hele tiden ble overvåket og vurdert. Daiseys sjef, en aldrende Grateful Dead-fan og hippie-mor, var intenst opptatt av kampen mot for lange toalettpauser. Så fort noen fra en fagforening viste seg, kjørte ledelsen intense motkampanjer. Viktigst av alt var at kundebehandlerne glødet for å løse kundenes problemer.

Forfatteren var ingen spesielt god kundebehandler. Etter å ha prøvd seg som tekstforfatter i leketøysavdelingen fikk Daisey snakket seg til en jobb i utviklingsavdelingen. Dessverre kom det dårligere tider, avdelingen ble nedbemannet, og i stedet for å gå tilbake til kundebehandling sluttet han. Med en viss forbauselse opplevde han at hodejegerne straks begynte å ringe, for alle som hadde jobbet i utviklingsavdelingen hos Amazon måtte være noen å slå kloa i. Fort ble det imidlertid færre tilbud, og aksjene viste seg å ikke være fullt så mye verdt, de heller.

Det skal sies at Mike Daisey ikke var noen mønsteransatt. Som kundebehandler forbedret han statistikken over besvarte samtaler per dag: han tok opp røret og la med en gang på. Han fikk en mengde leker hjem for å skrive om dem. Når leketøysavdelingen kom og ville ha dem tilbake, slukket han og kjæresten lyset og var musestille. Siden solgte han leker på eBay. En av hans hobbies var å stjele kontorrekvisita, skildret i stor detalj i *21 Dog Years: Doing Time @ Amazon.com*.

En annen form for tyveri fra arbeidsplassen var å sende gratisbøker til norske kunder, som selvsagt ikke hadde bedt om dem. Daisey hadde nemlig aldri helt kunnet tro på at Norge fantes, og for å sone sendte han filosofi til Oslo. På en fest hos Amazon fant han det viktig å drikke så mange små bokser i flyselskapstørrelse med juice som mulig, og ta med noen hjem.

Etter tiden i Amazon opptrådte Daisey med flere standup-show (for mer informasjon, se www.mikedaisey.com). Et av dem heter nettopp *21 Dog Years*, og overlapper med denne boken. Boken er en til tider riktig underholdende bagatell, samt et reisebrev fra en svunnen og mer optimistisk tid. I skildringene av Dilbert-livet i kontoravlukkene minner Daisey om samfunnsrefseren Michael Moore. Det minner også om selvutleverende reiseskildringer av den typen briten Tim Moore skriver.

Til sist må det sies at vi ikke lærer så mye om Amazon eller hvorfor Amazon klarte seg. Daisey medgir at han aldri helt skjønnte hva han var med på i utviklingsavdelingen. Det er dermed ikke boken for de som vil studere Amazon fra annet perspektiv enn nedenfra, men slike bøker kommer nok.

MIKE DAISEY: *21 Dog Years: Doing Time @ Amazon.com*
Fourth Estate, 2002

– PCJ

Tema: parallellverdenfortellinger

Magikernes verdenskrig

*gang på gang har dragene angrepet fienden
nå bryter behemotformasjonene gjennom deres linjer
etter dem følger infanteri med ildstokker*

MINNER OM NOE? I «Darkness»-serien til Harry Turtledove er det verdenskrig i fantasyland. Her dør kjappe sverdsvingere like lett som kløner, og det er ikke bare ondskapens kanonføde som marsjerer i store hærer. For alle fyrster har mye å hevne, og småfolk havner fort under historiens hjul. Det skal Turtledove ha: ideen om moderne, uheroisk krig i en fantasyverden er god.

«Darkness»-serien startet i 1999 med *Into the Darkness*. Hittil har Turtledove publisert 5 bind. Siste bind, *Jaws of Darkness*, kom for noen måneder siden i innbundet utgave. Aktuell paperbackutgave er *Rulers of the Darkness* (2002, paperback i år), som er boken som skal anmeldes her.

Harry Turtledove (f. 1949) kan på noen måter sies å ha samme stilling innen alternativ historie som moderne subgenre som Isaac Asimov hadde innen SF-genren som helhet. I likhet med Asimov baserer Turtledove sitt ry på slikt som ideer og produktivitet, og i mindre grad på litterære finesser.

BLANT MINE SÆRINTERESSER innen fantastisk litteratur har parallellverden- eller alternativverdenfortellinger lenge befunnet seg. Ikke så rart, siden jeg liker fantastikk og liker historie. Derimot må jeg si at min entusiasme kanskje har kjølnet litegrann de senere årene, i takt med at denne subgenren har vokst. Ikke fordi jeg er blant de som ikke kan like at mange liker det de selv begeistres over, men fordi det kommer ut så mye som ikke er særlig spennende på idéplanet. Det må imidlertid ikke hindre oss i å sette pris på det som er bra, og i denne temaavdelingen har jeg samlet bokomtaler av forfattere og verk som på forskjellig vis kan sies å være verdt en titt.

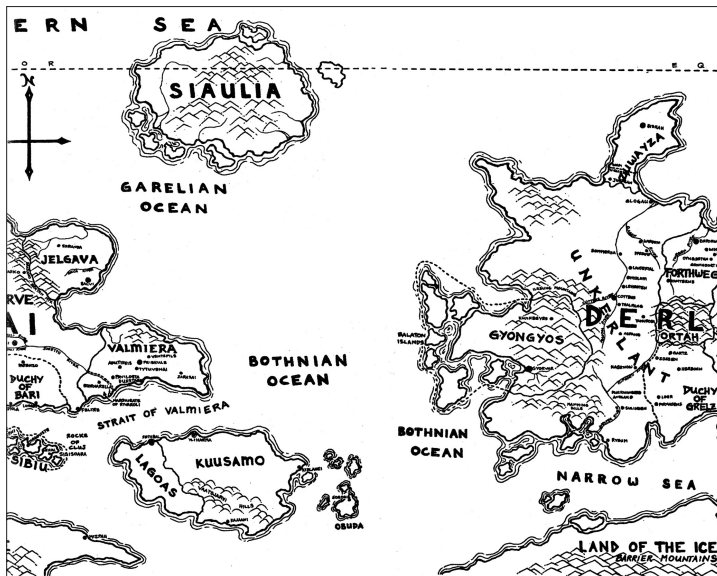
Turtledove er kjent for å skrive lange alternativhistorier, fordelt på flere bind, og med store persongalleri og parallelle handlinger, slik at han får vist bredden i det som skjer. Novellene hans har havnet mer i skyggen av disse lange seriene, noe som nok er litt synd. Uansett, «Darkness»- eller *Derlavai*-serien er en 2. verdenskrig-parallell i fantasyland.

Handlingen i serien følger nemlig forløpet i vår andre verdenskrig. Tredje bind, *Through the Darkness*, tok for seg fantasyverdenens Stalingrad. I dette bindet, *Rulers of the Darkness*, altså fjerde bind, får vi denne verdenens ekvivalent til slaget om Kursk. Dette gjør at de som er fascinert av verdenskrigshistorie, kan ha moro med å plukke paralleller. Det kan også gjøre det mindre interessant for de som ikke er så glad i det. Det skal også nevnes at ikke alt har en-til-en paralleller, flere av rikene er *mix 'n' match*, og det skjer også iblant slikt som ikke skjedde i vår verden. I dette bindet er stikkordet: HABBAKUK. Jeg sier ikke mer...

(Forøvrig håper jeg at jeg ikke røper noe dere gjerne ville oppdaget selv. På den annen side tror jeg ikke det, da dette elementet har vært kommentert i all omtale av serien.)

Den siviliserte del av Turtledoves verden består av det sydlige kontinentet Derlavai og noen øyriker. Teknologien er ikke noe særlig å skryte av, men magi har på mange områder gitt produksjonsforhold og levestandard som i de siste par århundrer Europa. Som i fantasy ellers er det lite demokrati, men noen fyrster er langt å foretrekke fremfor andre. I tillegg til Derlavai kjenner de forskjellige folkeslagene til Turtledove til et antarktisk kontinent og en stor jungeløy ved ekvator.

De forskjellige folkeslagene skiller seg klart fra hverandre utseendemessig, men som hos oss er de av samme art.

Ufullstendig utsnitt av kartet
i «Darkness»-serien til
Harry Turtledove.

(Merk at også denne kloden er rund,
og at landmassene møtes – området
mellom noen lengdegrader
mangler.)

Tidligere har det militært stolte og mektige riket Algarve lidet nederlag i en storkrig med sine naboer. Nå er det tid for revansj. Naborikene på det østlige fastland blir raskt okkupert, men to av øynasjonene fører stadig krig. Allikevel kaster Algarve seg over det store og tilbakestående Unkerlant, ledet av den gale og skruppelløse kong Schwemmel. Til sammen er øyrikene og Unkerlant kanskje for mye for Algarve, som hverken har mange allierte eller venner...

Krigen i vest blir særdeles brutal, og brutalt er også Algarves styre i de okkuperte områdene. De rødhårede algarverne har nemlig lagt skylden på de blonde kaunerne som lever som minoritet i en rekke land. For 2000 år siden styrte kaunerne et rike tilsvarende vårt Romerrike, og det var de som gjorde de første, viktige oppdagelsene på magiens område. Algarverne (og deres fettere og kusiner i Sibiu og Lagoas) var barbarer i de store skogene, men gjorde opprør og invaderte. Algarve legger altså skylden for forrige nederlag og alt ondt ellers i verden på de kauniske minoritetene, men nøyer seg forøvrig med å styre deres fettere og kusiner i kongedømmene Jelgava og Valmiera med hard hånd.

Menneskeoffer hører den sorte magien til, og tidligere har soldater ofret grupper av fanger for å lade opp magiske våpen. Nå tar Algarve og samler inn kaunere en masse for å ofre dem ved frontlinjen, for å skape magiske jordskjelv og annet helvete for motparten. På denne måten får altså fantasyverdenen sitt Holocaust. Noen av personene vi følger er kaunere som forsøker å komme seg unna tilintetgjørelsen.

Samtidig driver forskere fra øynasjonene Lagoas og Kuusamo med et topphemmelig prosjekt som nok vil vise seg å være magiens svar på The Manhattan Project. Det er nemlig så at hittil har ingen klart å lage en samlende teori om magiens to hjørnesteiner: *likhet* og *smitte*. Når forskerne begynner å trenge dypt ned i magiens materie, begynner teorien å gi svært *voldsomme*, praktiske resultater...

Som man skjønner er språkene, det vil si navnene, i denne verden lånt fra vår verden. Det kunne blitt ganske fælt, men fungerer brukbart. Er nok en viss hjelp i at mange av språkene som brukes er mindre

utbredte, europeiske språk: f. eks. er klassisk kaunisk og dets moderne etterkommere basert på baltisk: litauisk og latvisk. Det okkuperte kongedømmet Forthweg, som minner mye om Polen, har noe nært angelsaksisk, mens deres slektninger unkerlanterne har et slags generisk germansk som sitt språk. Algarvisk minner mye om italiensk, dels om et slags generisk romansk. Sibiansk og lagoansk minner om rumensk og portugisisk. Slik kan man fortsette. Rett nok glipper dette grepet et par ganger, som når en kvinnelig forsker fra Kuusamo blir hetende *Pekka*...

Som i tidligere bind i serien følger vi personer fra alle sider og de fleste land og riker. Noen av dem tar vi farvel med her, igjen som i tidligere bind. Det er, som man skjønner, mye handling i bøkene.

Hva skal man så si om serien?

For det første må jeg dessverre si at den til tider er mindre spennende som fantasy. Drager, behemoter og leviataner (basilosaurer) er mer spennende når de skildres som dyr enn når de er rene fly-, tank- og ubåtekvivalenter. Magien er mer spennende som magi enn som skytebomull.

Artigst ble det når noen av kampene ble lagt til det antarktiske kontinentet, med is, fjell og sære innfødte med egen magi. Det har vært nevnt i serien at noen nasjoner har sendt ekspedisjonskorps til jungeløyer ved ekvator; dessverre har ikke Turtledove lagt noe av handlingen hit.

For det andre blir det veldig mye *fortelling*. Turtledove er nok en god humanist, men han finner ikke opp spennende personer eller miljø, og han er ikke noen stor personskildrer. Selv lurte jeg på om ikke dette konseptet hadde vært best tjent med en, stor bok, fremfor en hel serie.

Selvfølgelig lurte jeg litt på hva som skjer utover i serien. Blant annet kunne jeg godt tenkt meg å få vite hva som skjer med noen av personene og verdenen deres. Det er også litt interessant om Turtledove har tenkt å følge forløpet til annen verdenskrig slavisk, eller om han har noen overraskelser på lur. Allikevel føler jeg ikke noen umiddelbar trang til å lese de neste bindene. Jeg får rett og slett se.

– PCJ

Tema: parallellverdenfortellinger

Pukka sahib

S. M. STIRLINGS alternativverdenfortelling *The Peshawar Lancers* er en høyst spennende roman, som balanserer den seriøse, kontrafaktiske spekulasjon som mange venter i parallellverdenfortellinger, og den type «forfatteren har det moro»-innslag som i stor grad også preger denne subgenren.

Stirlings viktigste inspirasjonskilde har vært britisk kolonilitteratur fra Kipling og Haggard på topp og nedover i det litterære hierarki til bloddryppende, patriotiske guttebokfortellinger fra gamle dager.

I år 2025 rir kaptein Athelstane King sammen med resten av Peshawar Lancers inn i Britisk India etter å ha pasifisert fiendtlige stammer i Afghanistan – for denne gang. Snart blir både Athelstane og søsteren Cassandra utsatt for attentat. For å overleve og nedkjempe sine fiender må de opptre i forkledning, *mufti*, og begi seg ut i *angrezi raj* – keiseren i Dehli's multietniske rike.

Stirlings roman foregår i nemlig en verden der India ennå er og i enda større grad er «Juvelen i Kronen». For i 1878 ble sivilisasjonen på den nordlige halvkule utradert. Et meteorittregn traff Europa fra Moskva i øst til Paris i vest. Nedslag i det vestlige Atlanterhav førte til gigantiske flodbølger, som rammet Nord-Amerika aller hardest. I Storbritannia klarte Disraeli å holde deler av nasjonen samlet gjennom den påfølgende fimbulvinteren.

Løsningen var utvandring til India, der de trass opprør fortsatte å bite seg fast.

I 2025 har det gått dem som mange andre erobrere i India: India har i så mangt erobret dem, og de har tatt sin plass som en egen kriger/herskerkaste. Noen har hevdet at denne romanen er imperialistisk og smårasistisk, selv synes jeg den kritikken blir noe kurios, siden denne verdens briter har gjort riktig mange indiske skikker og væremåter til sine egne. Mange ikke-hvite har høye stillinger, og det blir påtalt som en atavisme at Kapprovinsen ennå har raseskille. De verste skurkene og barbarene er hvite. Derimot skal det sies at det ikke noe særlig egalitært samfunn Stirling har laget med sitt Imperium.

Som nevnt er den viktigste litterære inspirasjonskilden store mengder spenningslitteratur fra gamle dager. Det bidrar nok til å gjøre det hele fargerikt. For eksempel er Nord-Amerika og Europa enten ubefolket, rekolonisert eller hjem til barbarstammer som ennå praktiserer kannibalisme – den siste store matkilden under fimbulvinteren. Kannibalisme er også en del av ritualene til religionen til det russiske Tsarrike som har bitt seg fast i Samarkand og Bokhara. Russerne og deres undersåtter dyrker *Tsjernobog* (Den sorte gud – slavisk guddom blandet sammen med djevelen etter innføringen av kristendommen), Shaitan, Påfuglengelen... For hva

annet kunne Katastrofen være, enn et tegn på at Kristus var falsk, Tsjernobog hersket over verden, og russerne skulle utføre Verdenseterens vilje?

(For ordens skyld skal det nevnes at Stirling har sagt at han vet at jezidiene i Irak ikke er noen «satankult», men at han baserer seg på tidligere populærkulturs bruk av jezidier som skurker.)

Derfor spiller russerne stadig Det store spillet med britene, og ved hjelp av utkleddede agenter hisser de opp shia-assassiner, intransigente sunnier, bengalske nasjonalister, thuggere og alle andre som fra før av hater *sahib log* («herrefolket»).

Noe langt handlingsreferat trengs ikke her, det holder å nevne at det blir endel reising gjennom Britisk India, et naturlig grep for at vi skal lære denne verdenen å kjenne. Det skal også nevnes at Athelstane og Cassandra viser seg å være meget viktige skikkelser, langt mer viktige enn gentry fra *The Hill Country* vanligvis er.

Stirling skriver spennende og «filmisk». Hvis jeg skal si noe negativt, så må det være at det kanskje ble litt mange hesblesende scener av den typen man nettopp finner i populærlitteratur av den sort han har latt seg inspirere av. Moro og spennende, bevares, men selve stemningen denne verdenen gir er interessant i seg selv.

Ellers lurte jeg også litt på hvorfor Europa og Nord-Amerika med noen unntak forblir nesten uinteressant. Blant annet rommer regionene, selv om de ble herjet av katastrofen, stadig verdifullt jordbruksland og

mineralressurser. Rett nok er det en mindre befolket verden, der de siviliserte områdene har nok med seg selv. Dessuten er de overlevende mange steder redusert til ville barbarstammer som kjemper om *long pig*. Undrer meg forøvrig litt over hvor lenge kannibalisme hadde overlevd etter at den akutte hungersnøden var over.

Nesten til slutt må jeg også si at det begynner å bli veldig mange parallellverdener med Babbage-maskiner og luftskip – luftskipene er rett nok herlige her – ikke det har jeg har så mye imot dem, men når noe nærmest er blitt faste rekvisita i en genre, så kan det bli litt mye av det gode.

Hvis det som er referert i denne bokomtalen virker interessant for leseren, så burde denne absolutt prøve *The Peshawar Lancers*. Det er faktisk ganske lenge siden jeg simpelthen har hatt det så *moro* med en alternativverdenroman.

Det har etterhvert blitt farlig å ønske seg oppfølgere til parallellverdenfortellinger, men i dette tilfellet håper faktisk denne leseren på flere romaner og noveller som «Shikari in Galveston».

(*Pukka sahib* kan oversettes til norsk med «verdige herre», ble brukt i kolonitiden i det man kan kalle anglo-hindi om europeere av en viss rang.)

S. M. STIRLING: *The Peshawar Lancers*
ROC, 2002
(paperback 2003)

Firbent og tobent vilt

S. M. STIRLING HAR HITTIL SKREVET én fortelling satt til samme univers som romanen *The Peshawar Lancers*, nemlig langnovellen *Shikari in Galveston* fra antologien *Worlds That Weren't* (andre bidragsytere: Harry Turtledove, Mary Gentle og Walter Jon Williams), paperback 2003.

Shikari in Galveston foregår tidligere i tid enn *The Peshawar Lancers*: hovedpersonen er nemlig den unge offiseren Eric King, som senere blir far til hovedpersonene i romanen. King og hans sikh-oppasser har besøkt Storbritannia, en tynt befolket men resivilisert utpost i det Imperium som har sitt hovedsete i India. Nå venter adspredelser, nærmere bestemt storviltjakt i det som engang var Texas, før de setter kursen hjem.

Nord-Amerika ble hardt rammet dengang meteorittstormen traff den nordlige halvkule. Imperiet har erklært Texas og resten av USA for sitt territorium, men landets stammer og klaner merker ikke så mye til eller bryr seg så mye om det overherredømmet. Mest sivilisert er den i stor grad svarte kystbefolkningen, dernest de hvite klanene og overlevende indianerstammer. I sumpene lever

etterkommerne av de som brøt det største tabuet under fimbulvinteren, de som åt og stadig eter menneskekjøtt...

Tidligere har menneskeeterne også hatt forkjærlighet for å spise hverandre, men nå har noen samlet dem. Misjonærene til *Påfuglengelen* har ankommet...

Det betyr at Eric King, Ranjit Singh og de innfødte Robre og Sonjuh får en høyst nervepirrende jaktopplevelse.

Som man kanskje allerede har skjønnet, så vil man ha størst glede av *Shikari in Galveston* hvis man har noe sans for gamle dagers hesblesende guttelitteratur, med kanibalstammer, hvite flekker på kartet, osv. Det kan også nevnes at det er flere tydelige nikk til tidligere tiders spenningslitteratur, uten at jeg skal ødelegge noens leseropplevelse ved å spesifisere hva jeg sikter til.

Undertegnede hadde det ihvertfall riktig, riktig morsomt med denne langnovellen.

Alle novellene i denne antologien, også Stirlings, er utstyrt med et interessant etterord av forfatteren.

– PCJ

Tema: parallellverdenfortellinger

Attentatet i Pålsjö skog

Hans Alfredsons roman *Attentatet i Pålsjö Skog* (från 1996) handlar om vad som skulle ha hänt om Sverige dragits in i andra världskriget, genom att Hitlertyskland invaderat.

Alfredson behöver knappast någon presentation: revymakare, underhållare, kulturpersonlighet – och faktiskt en riktigt bra författare. Hans roman är välskriven och spännande, välresearchad och intelligent. Och det var nog inte av en slump att den skrevs nu (för inte så länge sedan), mot bakgrund av debatten om nynazismen. Sverige-invaderas-av-Nazityskland är inte en alltför frekvent subgenre, inom de alternativa krigsskildringarna. Jag tror att Tage Thiels *Striden om Kastö Skär*, 1938, hör dit. (Men då jag inte har den boken är jag osäker.) I sammanhanget kan också nämnas Rutger Esséns ohöljt nazistiska utopi *De släckta metropolerna*, 1937. Essén dyker också upp i Alfredsons roman.

Attentatet i Pålsjö Skog har underrubrik »en historia om några sabotörer i Sverige under andra världskriget, av Holger Axel Andersson, utgiven och redigerad av Hans Alfredson«. Vi får följa ett antal motståndsmän mot nazismen, framför allt denna H A Andersson som är huvudberättare. Allt interfolieras med brevutdrag, nyhetstelegram från andra världskriget, och andra inblandades berättelser. Berättarmetoden – en grundberättelse med många tillägg – ger en bred bild av denna alternativhistorievärld. Eftersom jag är mer påläst om andra världskriget än som förmodligen är nyttigt fann jag historien charmerande.

Det börjar med det världskrig vi känner igen. Våren 1940 ockuperas Norge och Danmark av nazityska trupper. Den svenska regeringen går med på (under tryck, förvisso) att tillåta tyska transiteringståg genom landet. För att underlätta detta slår tyskarna faktiskt upp en pontonbro över Öresund, som efter kriget ersätts med en betongpontonbro (och Alfredson kommenterar lakoniskt att det vore dags att ersätta den med en mer permanent broförbindelse). Nere i Helsingborg träffas ett antal antinazister som kallar sig Helmas pojkar. De håller möten och planerar att göra något mot nassarna.

Våren 1941 utför de ett attentat, vid en järnvägssträcka genom Pålsjö Skog utanför Helsingborg, mot ett tyskt transiteringståg på väg till Norge. De spränger bomber och utför samtidigt ett eldöverfall. Hundratals tyska soldater dödas, men i hemlighet fanns också en viss Eva Braun ombord på tåget. Och eftersom hon också dödas blir Hitler rasande.

Några dagar senare angrips Sverige. Attentatsmännen flyr norrut; först till Småland. Några av dem kommer senare till Norrland, där de ansluter sig till partisanstyrkor. Det militära svenska försvaret övervinns på 44 dagar, vilket jag tycker låter som en liten överskattning; det hade nog gått snabbare för tyskarna. De sista veckorna av det reguljära militära motståndet utgörs i och för sig blott av spridda förband i framför allt Norrland. Därifrån kommer sedan kärnan till de partisanstyrkor som är aktiva under resten av kriget.

Statsminister Per Albin Hansson infångas av tyskarna, men andra delar av regeringen flyr till London och upprättar en svensk exilregering under Gustav Möller. Kung Gustaf V infångas också, men abdikerar omedelbart till förmån för kronprinsen Gustaf VI Adolf som redan är i London, och vilken som ny kung ger exilregeringen legitimitet.

Genom berättartekniken – huvudberättelse och sidoberättelser – får vi mångsidiga och goda beskrivningar av iblandade personer, och deras bakgrunder, framgångar eller (ännu oftare) motgångar. Vi får höra om många grymheter som nazisterna företar sig. Efter t ex sabotage och attentat kan SS-förband välja ut en oskyldig by, som utplånas med invånare och allt. En viss Raoul Wallenberg är aktiv med att smugga ut svenska judar ur landet. De forslas i hemlighet över fjällen till Trondheim och transporteras i mindre fartyg till flyktingläger på Island. De som inte lyckas fly deporteras förstås till koncentrationsläger, med känt resultat.

Från lägren på Island berättas några episoder om islänningarnas främlingsfientlighet. De ovärdiga judarna (svenskdjävlar) utsätts för diverse övergrepp. Nu är jag

övertygad om at islänningarna är myclet snällare og fornuftigare än så, men Alfredson har stoppat in det som en parallell till senere tids flyktingskap.

Alfredson plockar in en massa kända namn som nazikollaboratörer. Både författaren og akademi-ledamoten Per Olof Sundman og IKEA-chefen Ingvar Kamprad leder svenska nazistormavdelningar. Fredrik Böök, Sven Hedin, og många andra (även Åke Ohlmarks, som skriver hyllningsdikter till Hitler) ställer sig till de nya härskarnas förfogande. Sven-Olof Lindholm, känd krigstidsnazist, blir förstås ordförande i ett relativt maktlöst styrande råd. Beskrivningarna av desa nazikoryfeer bombastiska og teatrala uppträdanden blir ofta dråpliga.

Här känner jag at Alfredson gjort sin research. Många namn på personer, organisationer, tidningar med mera som flimrar förbi i detta nazistockuperade Sverige känner jag igen.

De militära detaljerna är inte lika välresearchade. Vid ett tillfälle fås Göring at flyga till Stockholm från ett tyskt hangarfartyg. (Något sådant fanns inte. Man byggde på ett, kallat Graf Zeppelin, men bygget avbröts.) Under det tyska anfallet sägs Sverige ha haft endast 16 stridsvagnar; fullt så illa var det inte; 1941 bör antalet ha varit en bra bit över 100. *

Det som händer i den stora världen på grund av anfallet mot Sverige, blir en sublim historieförändring som gör det här till genomtänkt alternate history. Sverige-invasjonen förskjuter Hitlers planering för Barbarossa (anfallet på Sovjetunionen) med tre veckor. Det leder till at Stalin hinner organisera aningen bättre försvar, og de tyska motgångarna kommer tidigare. Invasjonen i Normandie

kommer redan i mars 1944, Hitler skjuter sig i bunkern i december 1944 og andra världskriget tar slut 28 december detta år.

Då har redan ryska, brittiska og svenska trupper (regementen av The Royal Swedish, upprättade av exilregeringen med brittisk hjälp) ryckt in norrifrån og befriat drygt halva Sverige ned till en linje söder om Östersund. En handfull nazikollaboratörer skjuts (dödsstraff i krigstid fanns) og många andra får långa fängelsestraff.

I slutet omtalas at »mer än 4 miljoner judar fick sätta livet till i Hitlers dödsläger« og at »kriget skulle ha förlängts ett halvår om inte Hitler anfallit Sverige«. Historien blev inte helt opåverkad av anfallet på Sverige; det blir ju tydligt för läsaren som sitter med facit i hand.

I romanen blir allt som vanligt efter kriget. Sverige återtar neutraliteten og Per Albin folkhemmet. Tyvärr känns det inte riktigt trovärdigt. Vi hade nog gått med i Nato i det läget, og krigets påfrestningar hade nog öppnat för en litet mer dynamisk utveckling än den litet tröga og gråa socialdemokratutopin.

Men på det hela taget är *Attentatet i Pålsjö skog* en välskriven, tänkvärd og intressant roman, som utmärkt utnyttjar de möjligheter alternativhistoria ger.

– *Ahroid Engholm*

* Den som vill veta mer om de svenska pansarstyrkorna fram till og med andra världskriget kan besöka:

mailer.fsu.edu/~akirk/tanks/swel/Swedish.htm

Där finns bl a många tjusiga bilder!

Opp og ned med Turtledove

Novellesamlingen *Counting Up, Counting Down* (2002) kan på mange måter sies å være representativ for Harry Turtledoves forfatterskap. Rett nok finner man hans aller beste noveller andre steder, men de fleste grep og virkemidler i Turtledoves litterære repertoar vil man finne i bruk i denne samlingen. Det vil også si at flere av hans svakheter stilles til skue, blant dem noe tynne personskildringer, en i mine øyne overdrevet forkjærlighet for ordspill, osv.

Med unntak av de to tvillingnovellene «Fourty, Counting Down» og «Twenty-one, Counting Up» er novellene i denne samlingen publisert tidligere i SF-magasiner eller antologier. Flere av disse antologiene har vært temaantologier innen subgenren alternativhistorie. Iblant kan man da også merke at novellene er bestillingsverk.

Som leseren skjønner finner denne anmelderen denne samlingen noe ujevn. Det betyr derimot ikke at den er uinteressant, og i denne gjennomgåelsen vil jeg også

fremheve høydepunkt (hvis man ikke kjenner Turtledoves forfatterskap fra før, anbefales imidlertid å starte med de tidlige novellesamlingene).

Novellene i denne samlingen faller med noen unntak i tre kategorier: krigsorientert alternativhistorie, annen alternativhistorie og forskjellige former for fantasy.

Som mange andre forfattere innen subgenren har Turtledove spekulert over alternative utfall av andre verdenskrig og den amerikanske borgerkrigen, og verk basert på disse to krigene utgjør en sentral del av hans forfatterskap. Av det man kan kalle krigs noveller i denne samlingen finner man «Must and Shall», «Ready for the Fatherland» og «The Phantom Tolbukhin».

Et New Orleans med en gigantisk statue av Benjamin «Beast» Butler er ikke det New Orleans som vi kjenner til. General Butler var nemlig militærguvernør i byen etter at Nordstatene hadde erobret den, og var hatet av mange i sør (og også kritisert i nord) for hard framferd.

Novellen «Must and Shall» starter med denne verdens historiske *point of difference* (som det heter på engelsk): president Lincoln besøker fronten og stopper ved et uhell en kule. Visepresident Hannibal Hamlin, som hadde søkt seg til den radikale fløyen av Republikanerne, tiltrer som president og lover hevn.

Resten av novellen tar oss og en føderal agent til New Orleans i 1940-årene. Som del av hevnen over rebellene vedtok kongressen å ta stemmeretten fra alle opprørere – og deres etterkommere. Det vil si at etterkommerne av de som støttet Konføderasjonen utgjør en permanent politisk underklasse, og de føderale myndighetene slår hardt ned på ethvert forsøk på mishagsytringer, det være seg graffiti, snikskudd eller bomber.

I omtaler på nett og papir av alternativverdenfortellinger kan man finne flere kriterier for bedømming av slik litteratur. Noen synes at fortellinger der den kontrafaktiske spekulasjonen er basert på feil, eller rett og slett er lite sannsynlig, er dårlig alternativhistorie, selv om den litterære effekten skulle vise seg bra. Andre finner ikke det kravet like ufravikelig. Selv vil jeg nok lande på retten til å kunne vurdere fortellinger etter litterære kriterier.

Det hindrer meg ikke i å kunne ville diskutere konstruksjonen eller plukke på historiske enkeltpunkter i parallellverdenfortellinger.

Her for eksempel så må det sies at selv om det var de i Nordstatene som ville ha ført en hevnpolitikk overfor Konføderasjonen, så kan man vanskelig se at deres linje så til de grader ville seire. «Must and Shall» foregår dermed i en mindre troverdig parallellverden – men er ikke derfor nødvendigvis mindre stemningsfull.

«Ready for the Fatherland» foregår i et univers der andre verdenskrig endte annerledes enn i vårt verden. Dette er imidlertid ikke en «Tyskland vant»-fortelling. I denne novellen er resultatet uavgjort, de allierte og aksemaktene skuler på hverandre, og ubehagelige organisasjoner som Ustasja er i full sving i sitt Stor-Kroatia.

Dette er også en god alternativverdenfortelling (skjønt, Kroatia ønsket vel aldri å herske over alle serbere, også i selve Serbia, som etter Jugoslavias fall hadde en egen, tyskkontrollert regjering).

«The Phantom Tolbukhin» foregår ved første øyekast på Østfronten i vår verden, eller kanskje ikke helt... En litt morsom novelle.

Av fantasynovellene i samlingen er «After the Last Elf Is Dead» kanskje den mest interessante. Ideen er ihvertfall god: novellen foregår i en *high fantasy*-verden der en kollega av Sauron er i ferd med å vinne. Hva som kan skje i denne parallellverdenen til Midgard etter Ondskapens seier, tja, det kan vi få en smakebit på her. Det er ikke enkelt å være blant Mørkets fyrstes drabanter, heller.

Dette var den novellen jeg gledet meg mest til å lese etter at jeg hadde kjøpt denne samlingen, og den skuffet da heller ikke.

«The Malthese Elephant» er en alternativverdenfortelling basert på annet enn krig. Samtidig er novellen en pastisj på gjetten hvilken forfatter. Som man forstår av tittelen, er *point of difference* at de små elefantene som fantes på øyer i Middelhavet overlevde til såvel historisk som moderne tid. Turtledove har i tillegg hatt moro med å konstruere «sitater» fra verk fra klassisk tid om nettopp maltesiske elefanter: *Et etiam ex insulolae Melitae elephantisculos tres rapiebat* («Cicero») eller *Ho elephas ho Melitaios megethei homioios tē nēsō en hē oikei* («Aristoteles»). Dessverre, Bellis, så ville ikke InDesign hanskkes med greske bokstaver, så det får bli en annen gang...

Som mange her vel kjenner til har Turtledove doktorgrad i historie. Særområdet hans er Bysants, og gresk kultur og historie er rikt representert i hans forfatterskap.

Fra tidlig i karrieren stammer serien om Videssos-imperiet. Det er et alternativt Bysants, i en verden der magi virker og øst og vest er snudd (litt morsomt for en nordmann er det at de barbariske nordboerne bor i områder som *Agder* eller *Namdalen*, stedsnavn man også finner på et moderne Norgeskart...) Nå må denne anmelderen melde at han har

latt Videssos-bøkene ligge i sin lesning, men har lest de to novellene satt til dette universet i denne samlingen. «The Seventh Chapter» er en bagatell, men «The Decoy Duck» er interessant.

I sistnevnte novelle ankommer et skip med misjonærer for Videssos' lysgud en fjord i nord. Nå har søringene prøvd seg på slikt før, men denne gang har de et nytt knep på lager: nordboeren Kveldulf, tatt til fange som barn, og som har sluttet seg til deres tro. Han skal preke blant sine gamle landsmenn.

Dette setter høvdingen deres i et dilemma, for selv om han respekterer Kveldulf, er det ikke bare snakk om et valg mellom gamle guder og ny gud, for fortere enn man kan si *cæsaropapisme*, kan religionsfeller bli undersåtter.

«The Decoy Duck» er en velskrevet novelle, og man merker at Turtledove har tatt seg tid til litt dypere personskildring enn vanlig.

«Goddess for a Day» er satt til bystaten Athen, der ei bondejente er leid inn av en tyrann for å spille eller personifisere Athene. Hun opplever imidlertid mer enn ventet. Også denne novellen er brukbar.

Derimot kan jeg styre meg for «Myth Manners' Guide to Greek Missology #1», som er den type ordspilleksersis jeg *nesten* synes burde føre til korporlig avstraffelse...

«Ils ne passeront pas» foregår under første verdenskrig, og hovedpersonene er to franske *poilus* i skyttergravene. Spannende med et perspektiv fra fransk arbeiderklasse. For de som har kjempet mot *Boche* i skyttergravene, kan annen skrekk blekne...

Resten av novellene i samlingen skal jeg overlate til leseren. Her har jeg ihvertfall kommentert brorparten, og de jeg fant det spesielt interessant å si noe om.

”
New Orleans med en
diger statue av Beast Butler
er ikke det New Orleans
vi kjenner.”

Minnesfonden

(en fannisk bagatell med anledning av SAAM:s jubileum)

tegnat og fortalt

av Ahrvid Engholm

SÅ SATT DE DÄR, rymdriddarna av de skrangliga borden. Kring ett bordsben som vickade oroväckande satt Per Stjärnkvist, en gång utgivare av Galen Tunna, och Torben U Marp, som brukade skriva inlägg så rytande att det slog LoC för öronen. Invid en spricka i bordskanten tummade Sten Herman Weme nervöst på besticken. Överste Gustafsson stödde armbågen mot ett bordshörn som en hund måste ha tuggat på. Ena väggen täcktes av en stor historisk utställning, en jättefond av fotografier, förstörade kopior av fanzines, förklarande texter och mycket annat – även några förtorkade gurkskivor, av någon anledning – som satt uppklistrat och upptejpat på tjocka pappskivor.

Anna De Tour slöklottrade fysikaliska ekvationer på ett hörn av bordsduken. John-Yngve Holmstedt mumlade att stämningen påminde om »Dödsbanketten« som Ellery King skrivit om och han just nu översatte. (Skrivmaskinen fick knappt plats på hans hörn av bordet.) Berit Ylvberg föreslog att det kanske var något bättre på TV. Lars-Erik Strandgren försäkrade dock alla att det var så trevligt så, en utsaga som inte mötte särskilt påtagligt bifall.

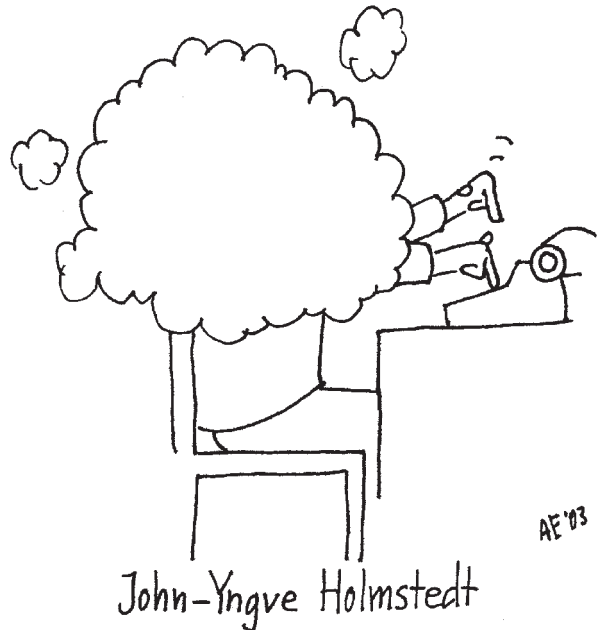
Där var de allesammans för att fira Minnesfondens grundande. Det var jubileumsmiddag och fest, men ännu hade feststämningen inte riktigt velat infinna sig där man hyrt in sig i källarlokalen för sällskapet Jordans Vänner, föreningen som skulle rädda världen. (Inte vilken värld som helst, utan en värld där tokiga riddare sprang omkring i rostiga rustningar, skildrad i kartor som skulle få Motormännens Riksförbunds atlasavdelning att framstå som telefonlappsklottrare.)

Några vilsna stearinljus fladdrade. Dova skuggor dansade på väggarna. Stämningen var sådan att man kunde tro att GAGS när som helst skulle proklamera Marcus de Saints återvändande från De Dödas Rike, såsom han en gång gjort i källaren hos Nordiskt Samfund för Scientifiction.

Alla väntade, hungriga, otåliga och nervösa.

– Vi ber om ursäkt för förseningen, sade Ture Storm och tittade ut från köket. Men nu kommer maten alldeles strax! Det har varit stressigt i köket.

Ture hade en gång varit rösträknare för Minnesfonden, och även om det kanske inte var en topposition i rymdridderskapets hierarki hade han i alla fall anlitats för att ge tillställningen ground support.

– På tiden! Bara en timme och tre minuter försenat, sade Rebellis (som aldrig kallades något annat, och den som protesterade skulle minsann få veta varför).

– Någon hade förlagt receptet på kokt vatten, sade Johannes Änglagård, och utan det blir potatisen litet hård...

Skämtet föll inte i god jord. Men tystnaden hann inte klinga av förrän Strandgren, efter att han återvänt från en utflykt till hallen, med orolig röst förkunnade en dålig nyhet:

– Någon har stulit manuskriptet!

DET VAR MANUSKRIFTET till det Stora Talet som Lars-Erik Strandgren skulle hålla. Han hade jobbat med det i månader, grävt i sitt stora arkiv och forskat fram nya uppgifter. Enligt alla spekulationer skulle det bli det viktigaste tal som någonsin hållits inom den svenska science fiction-rörelsen. En rad interna mysterier skulle avslöjas. Omtalade trassligheter skulle redas ut. Garderobsdörrar skulle slängas upp på vid gavel och exponera alla lik. En rad nyheter och sensationer skulle presenteras. Allt skulle exponeras som en enorm diabild projicerad med tiotusen watt. Och var det någon som kunde hålla ett sådant tal var det just Strandgren, som varit med sedan sf-världens skapelse och ryktesvis var oäkta son till HG Wells.

Under veckorna innan hade vilda gissningar florerat om Talet. Alla var oroliga, utan att vilja erkänna det. Många började kontrollera låsen till sina garderober. Man började titta igenom sina gamla stenciler för att se vad fanken det kunde finnas att avslöja, och på nätet började det dyka upp långa listor med tunna ursäkter för tjugo år gamla stafvel. Det var förmodligen för Talet de flesta kommit, och inte för några kulinariska sensationer.

Alla blickar vändes mot Strandgren, som besvärat skruvade på sig:

– Det här var ändå litet onödigt. Och jag tror inte att jag kommer ihåg allt som skulle tas upp i Talet. Jag är rädd att jag behöver manuskriptet...

– Medan vi reder ut det där, sade Ture, är det bäst vi tar maten. Innan den kallnar ännu mer. Jag måste sköta mina plikter som kvällens hovmästare. Entré!

En fyra, fem köksmedhjälpare trädde in med matbrickor. Det kom spridda applåder som nästan överröstade de kurrande magarna. Ture dirigerade mellan borden. Maten hade bara blivit en timme och fem minuter sen, och det var ljusår från nytt rekord. Chefsbutlern Storm behövde inte känna sig helt misslyckad. Det klingade av serveringsbestick och kluckade av flaskor.

Ture betjänade själv den bestulne Strandgren och passade på att utbyta några ord. Manuskriptet hade legat i Strandgrens ytterrock ute i hallen. Men han var inte riktigt säker på om han tagit ut det och lagt det någonstans där han kunde hålla ögonen på det. Det skulle alltså ha stulits från antingen a) rocken, eller b) var som helst i lokalen. Av lätt insedda skäl var inte detta till mycket hjälp att veta.

– Jag skall försöka utreda saken och ta reda på manuskriptet, Lars-Erik. Det brukar alltid vara betjänten som reder ut sådana här historier. Jag skall göra mina efterforskningar.

– Men har du tänkt på en sak, halvviskade Strandgren. Det är också vanligt att det är *betjänten* som har gjort det!

Hrmpf, tänkte Ture. Han stack handen under sitt förkläde och kände ena bakfickan, men där låg bara det senaste numret av Jules Verne Magasinet nonchalant nedstoppat.

– Det måste vara något i *manuskriptet* som någon vill inte skall få komma ut. Har du något särskilt utpekande? Någon som är särskilt misstänkt?

– Jag minns inte, sade Strandgren. Det var så mycket som jag skulle berätta. Jag kan för mitt liv inte komma på något särskilt just nu. Förmodligen finns där avslöjanden om nästan alla här i kväll.

– Nå, jag har i alla fall tiden fram till kaffet på mig, sade Ture. Medan jag serverar och ordnar har jag perfekta möjligheter att litet diskret göra mina förfrågningar.

TURE TOG TILL det hemliga vapnet: blog. Det fanns ett par flaskor i köket, som i och för sig skulle nyttjas till efterbaren. De måste dock genast sättas i arbete med att lossa tungorna, och Ture hade funderat ut en diabolisk twist. Han visste vilka A:n som hade särskilda horn i sidan på vissa B:n och då kunde man C hur D reagerar om de E så att Ture med stoff butler-upper-lip serverar en stoff drink med oväntade hälsningar. Reaktionerna borde vara avslöjande.

– Jonas Morén är ledsen att han inte kunde komma ikväll, sade Ture till Holmstedt. Men han bad mig att bjuda dig på en extra stor aperitif och vidarebefordra de vänligaste hälsningarna.

Föremålet för denna fint såg helt perplex ut. Holmstedt tittade på glaset som om det innehöll råvgift.

– Käre Ahlbert, sade Ture en stund senare. Kul att se dig! Rebellis där borta ville att du skulle ha det här. Han sade något om att korrekturlack är tjockare än vatten och sänder sina bästa hälsningar.

Holmstedt och Ahlbert kunde senare ses byta glas med varandra, så där helt apropå, mumlande något om att de fått fel glas. Ture utförde sin plan med stor entusiasm. Alla fick extra drinkar och påfyllning om så behövdes. Tungorna började så sakteliga lossna och stämningen i lokalen höjdes.

Men Ture uppnådde inte några genombrott i sin utredning. Om något betedde sig alla bara som om de alla var extra skyldiga till hur mycket som helst. Garderoberna hos sf-entusiasterna måste förete betydande kongruenser med elefantkyrkogårdar. Änglamark såg ut som om han skulle svimma när Ture prackade på honom en Blog Special med kamratliga hälsningar från Elias Holgersson.

Ture gick även omkring och försökte plocka upp snuttar av de olika konversationerna.

– ...och då, vet ni, sade jag: om vi inte kan hålla reda på rymden i våra krus, hur skall vi någonsin kunna kontrollera kruset i rymden!

– ...Det är en lögn. Feminismen vill inte förslava alla män och kedja fast dem i djupa källarhål och piska dem varje dag. Elchocker funkar bättre.

– ...min dator har kraschat igen. Jag får något konstigt felmeddelande om »File Datorn_kraschar_igen.doc too long to be saved.«

– ...tacka vet jag Mac. McGlury, allthå, en thingle malt som thmälter tungan.

– ...jag behöver en cigg. Nej, inte en signaturfil! Jag vill ha tobak. Nu! Jag andas tobak, äter tobak, dricker tobak, gökar tobak! Jag är allergisk mot ren luft.

Men inga av dessa och andra djupsinnigheter gav något spår efter det stulna Talet.

Ture instruerade sina köksmedhjälpare att vara extra generösa med vinet till huvudrätten. Någon gång måste

X och Y funderar på genetik.

en tunga slinta. De skulle bli ett alltför pinsamt antiklimax om Talet inte kunde hållas. Så mycket som alla med både skräck och förväntan sett fram emot det!

Ture ursäktade sig en stund och gjorde en raid i hallen, där han diskret kände på fickorna till alla jackor och rockar. Per Hanssons jacka hade ett par misstänkta pappersark. De stack delvis ut och Ture kunde läsa rubriken »Alla böcker jag inte läst«. Men detta anspråkslösa dokument var uppenbarligen inte det eftersökta manuskriptet.

Han letade även igenom papperskorgarna. I en hittade han senaste numret av Jules Verne Magasinet. Visst är det en skugga av sitt forna jag, men det är dumt att slänga det, tänkte Ture och räddade det ur glömskan och lade undan det.

Han funderade medan han tillsammans med de andra frivilliga i köket förtärde litet ur banketten på en papptallrik. Seg nöt att knäcka, den här historien, tänkte Ture. Hur mycket han lät den tuggas om och tuggas om i huvudet fick han ingen rätsida på den. Det luktade konstigt om hela rasket. Det var något som inte stämde. Ture fick en fadd smak i munnen.

Dessutom funderade han litet på problemet med det försvunna manuskriptet.

MEN SÅ FICK TURE en snilleblix. Det bara flashade till. Att han inte tänkt på det tidigare! Han mindes plötsligt den där klassiska gamla novellen. Var det inte så att...

Saken måste undersökas. Han frågade om Strandgren i alla fall mindes vad Talet hade haft för rubrik. Det mindes han. Men det började bli kort om tid. Med hjälp av receptet

för kokat vatten hade köket fått för sig att börja brygga kaffe. Det var snart tid för den programpunkt då Talet skulle hållas.

– Lars-Erik, jag tror att jag fått upp ett spår. Så förbered dig för Talet. Jag skall bara...

Strax började Ture smyga runt väggarna som en gafiät som till sin förskräckelse upptäckt sig vara på en science fiction-kongress och helst av allt inte ville bli igenkänd. Det var förresten få som märkte Tures smygande gestalt i skuggorna. Stämningen hade blivit riktigt hög. De extra blogransonerna hade gjort sitt. A och B kunde ses kroka arm och med ostadiga falsettröster nynna gamla folksånger. C och D försäkrade varandra med ostadiga blickar att de var varandras bästa vänner i hela världen och de enda som förstod varandra. E och F konspirerade om ett Nytt Fanzine som skulle få fart på alltihop igen. G och H började likna bokstavstronde roscoeiter. Och så vidare hela vägen till X och Y, som såg ut som om de ville blanda sina kromosomer, och skulle ha påbörjat processen omedelbart om inte alla nyfikna åskådare varit på plats.

Stearinljuset var med knapp nöd tillräckligt, men Ture ansträngde sina ögon till det yttersta och fann snart vad han sökte. I triumf kunde han därpå i en viskande konversation försäkra Änglamark och Strandgren att mysteriet var löst, att allt var under kontroll och de godtog med glädje ett litet programtillägg. Ture skulle få introducera kvällens höjdpunkt.

Kaffestanken blev mer påtaglig när tecken gavs till medhjälparna att bära in kannor och koppar. I ett hörn kunde man höra Marty Andersson mumla:

– Det är en skymf mot TeDrickarFronten (rörelsen emot allt kaffe)...

Snart var alla koppar lika fulla som sina avsedda förbrukare. Rebellis och Marty gjorde dock gemensamt uppror och krävde te. Efter en del bökande hittade man några Liptons gula tepåsar med bäst-före-datum från 1978.

– Eftersom vi inte vill mocca gräl får vi under stark protest ta det, muttrade Marty. Men Kulturutskottet skall minsann få höra om saken...

Ture slog med en sked mot en kopp för att äska tystnad. När han bytte från plastsked till metallsked gick det bättre.

– Det är snart dags för Talet, sade han. Men först får ni stå ut med mig en liten stund. Jag har funnit det stulna manuskriptet!

Han gjorde en konstpaus. Konstpausar är alltid bra om man skulle skriva en faaanfiction om kvällens äventyr, tänkte Ture. De får repliker att verka extra dramatiska.

– Ni kanske kommer ihåg Edgar Allan Poes novell »Det försvunna brevet«, fortsatte Ture. I det hittade detektiven Dupin ett viktigt dokument genom att inse att det hade gömts helt öppet. En liknande princip gäller här. Lars-Erik, vad var rubriken på Talet?

– »Jules Verne Magasinet var början...«

(– Och sedan gick det bara utför, sköt en lustigkurre in.)

– Just det. Om något har försvunnit från Minnesfonden, då måste man leta – på minnesfonden. Här har vi en stor fond med en minnesutställning om science fiction-rörelsens historia i Sverige, sade Ture och pekade mot

väggen med de utställda pappskivorna. Jag har inte kunnat reda ut vem som stal manuskriptet, men det är uppenbart att det finns många här i kväll som skulle ha motiv för det. Efter stölden kunde vederbörande snabbt tejpa upp manuskriptsidorna över utställningstexter; ingen orkar läsa sådana utställningstexter och i fyllan och villan efteråt kunde manuset smusslas vidare bort från väggen. Jag har själv noterat att det inte är lätt att se vad någon gör vid väggen i skenet av våra stämningsfulla stearinljus.

Ture hade regisserat fram litet dramatik. När han som en matador som besekrat en tjur svepte av sig det serveringsförklädet som fick honom att likna nederdelen av en kyrkans brud, skulle en medhjälpare tända taklamporna så att alla kunde beskåda Tures Triumf. Han gjorde sin utstuderade teatergest med serveringsklädet.

Ljuset tändes. Ture vände sig om och pekade med ett brett leende mot ett papper på väggen, med rubriken »Jules Verne Magasinet var början...«

Alla kunde nu se var Talet hållit sig gömt.

MEN DET BLEV Tures Pinsamma Stund istället. När man i efterhand gick igenom händelserna framkom att det måste ha gått till på följande vis:

En viss person som skulle servera hade det bråttom när han skulle klä på sig serveringsattiraljerna. Någon

mojäng var i vägen i en ficka och för att få på sig allt fick fickan tömmas, påklädning ske och fickinnehållet sedan återställas. Det stod samma text på det ena som på det andra. Någon hittade serveringspersonens exemplar och slängde skräpet i papperskorgen. Att det fanns ett papper som också inleddes med orden »Jules Verne Magasinet...« på minnesfondens utställning var en ren slump. Det var för övrigt inte så konstigt, om man tänkte efter. Eftersom Ture inte kunnat studera pappret så noga i det flimrande ljusskenet hade han dragit fel slutsats.

Talet kom dock till rätta.

Det var butlern som gjorde det.

Ty i Tures backficka låg manuskriptet »Jules Verne Magasinet...« nonchalant nedstoppat, med rubriken fullt synlig inför kvällens publik. ■

Kriminelle vinder fra vest

*John-Henri Holmberg
leser norske krimforfattere*

KJELL OLA DAHL: *Mannen i fönstret (Mannen i vinduet, 2001, översatt av Lena Hjohlman). Bonniers.*

I Norge betraktas Kjell Ola Dahl av många som landets – kanske vid sidan av Gunnar Staalesen – litterärt främste kriminalförfattare. Han debuterade 1993 och har under de tio åren sedan dess publicerat sig relativt sparsamt; när den här boken originalpublicerades för snart två år sedan var den hans sjätte, och den tredje i serien om Oslokommissarien Gunnarstranda och hans medhjälpare Frank Frølich. Först med den andra titeln i den serien, »En liten gyllene ring«, började Dahl till slut i fjol översättas till svenska.

Liksom fjolårsromanen är »Mannen i fönstret« en utomordentligt professionell polisroman. Den introducerar den excentriske, pedantiske och föga omtyckte 79-årige antikvitetshandlaren Reidar Folke Jespersen, en gång sabotör och terrorist under den tyska ockupationen, och romanens mordoffer: han hittas naken, ihjälstucken med en bajonett i sitt skyltfönster med ett kryptiskt budskap skrivet på bröstet. Flera mysterier omger hans död. Varför har han dagen innan dragit tillbaka sitt testamente, när det synbarligen ingenting förändrar beträffar dispositionen av arvet? Varför har han förhindrat den försäljning av antikvitetssaffären han och hans båda bröder tidigare synbarligen varit överens om?

Romanens stora styrka ligger i personteckningen av Jespersen och av människorna i hans omgivning, i den omsorgsfulla, gradvis framväxande bilden av komplexa människor vars drivkrafter, synsätt och särdrag insiktsfullt blottläggs och får interagera. En betydande styrka är också språket och framför allt dialogen, som är levande, välfångad och följsam.

Det finns annat som också imponerar i »Mannen i fönstret«. Dahls humanism, som framträder kanske allra tydligast i korta, nästan nonchalant framkastade men ofta mycket tänkvärda stycken om sådant som ensamhetens mångtydighet eller längtans ibland centrala

roll i människors liv. Just den sista tanken är å andra sidan på ett annat plan central för den här romanen, för ytterst visar det sig att det gång på gång är personernas längtan efter något förlorat och ouppnåeligt som styr deras handlingar fram till det drama som utgör berättelsens ram.

Men liksom mycket imponerar finns det också svagheter i »Mannen i fönstret«. En är ojämnheten i tempo, som leder till att berättelsen efter den första tredjedelens oemotståndliga berättarkaskad nästan tappar styrfart. En annan är intrigen, där det till slut visar sig att gåtans lösning i själva verket är så komplicerad att också en så driven författare som Dahl behöver åtskilliga sidors minst sagt sökt dialog för att klargöra den för läsaren. Den här romanen befinner sig mycket långt från det klassiska deckarkravet att en uppmärksam läsare med hjälp av befintliga ledtrådar före romandektiven ska ha en chans att själv finna mördaren.

Nu gäller det kravet knappast polisromaner. Vad som kanske däremot borde gälla dem är att polismännen i huvudrollerna får bli mer än enbart statister, och den saken är mer graverande här. I en bok där just personteckningens djup och skicklighet imponerar, är det nästan märkligt att centralgestalten Gunnarstranda är en man nästan helt utan personlighetsdrag (utöver, förstås, de i genren obligatoriska: whisky, jazzmusik, surmulenhet, en gammal kärlekssorg och relationsproblem). Kanske är det ett medvetet stilgrepp av Kjell Ola Dahl; i så fall förstår jag inte varför han valt det.

Sammanfattningsvis är hur som helst »Mannen i fönstret« en mycket bra polisroman. Så bra att de relativt små skavankerna retar mer än de annars skulle gjort; det här skulle kunnat bli betydligt mer än det blivit. Det vore intressant att se Dahl återgå till att skriva den sorts thrillers han ursprungligen uppmärksammades för, otyngda av bittra polismän och malande rutinarbete, men med obegränsat utrymme för Dahls språkliga och berättartekniska virtuositet.

GUNNAR STAALESEN: *Din intill døden (Din, til døden, 1979, översatt av Anders Emilson). Bra Böcker, 2002.*

När Gunnar Staalesen romandebuterade 1969 var det med »Uskyldstider«, en lyriskt skriven samtidsroman där en ung berättare inför nya uppbrott och en ny men osäker livsörjan ser tillbaka på sin uppväxt och mognad. Här och i nästa roman var det identitet, vuxenrit och sökande som utgjorde Staalesens centrala teman. Men med sin tredje roman, »Rygg i rand, to i spann« (1975), börjande Staalesen skriva kriminalberättelser. Den första liksom de närmast följande var inspirerade av Chester Himes polisromaner från Harlem; Staalesens ambition var att transponera den hårdkokta amerikanska polisromanen till Norge, och att dessutom – inte olikt Sjöwall och Wahlöö i Sverige – utnyttja dess möjligheter till samtids- och samhällskritik. Det blev tre romaner om Bergenkriminalarna Henrik Abel Olsen och Kristian Jensen, men innan den tredje av dem ens utkommit introducerade Staalesen en ny romanprotagonist: privatdetektiven Varg Veum, som presenteras redan i första meningen i romanen »Bukken til havresekken« (1977): »I begynnelsen var kontoret, og på kontoret satt jeg.«

Varg Veum är Bergens Philip Marlowe. En repliksnabb, ironisk, en smula bittert småborgerlig idealist, före detta socialarbetare, före detta gift; en nattmänniska med inblick i livets skuggsidor som dövar sin leda, ensamhet och besvikelse över de brustna illusionerna med sprit och handlingskraft. Veum är en klassisk privatdetektiv: tuff på ytan, känslös och romantisk inuti; i replikerna cynisk och hård, i själen uppfylld av medkänsla med de maktlösa, utstötta och drabbade. Han är också en fängslande porträtterad gestalt genom att han förändras, utvecklas och åldras i romanerna. Sätillvida är Staalesens inre romankronologi motsatsen till många deckarkollegors. Femtio år efter den första Mike Hammer-romanen lät Mickey Spillane i »Black Alley« äntligen sin hjälte förlova sig med sin ständiga sekreterare Velda; skulle Gunnar Staalesen skriva en roman om Varg Veum förlagd femtio år efter debuten, skulle Veum ligga på långvården eller vara död.

Efter debuten har hittills utkommit ytterligare tolv böcker i serien. Den senaste, »Som i et spel«, kom sent i höstas. På svenska föreligger sedan tidigare de böcker som i norsk utgivningsordning var nummer 5, 7, 8, 9, 10 och 11. Och nu har förlaget alltså av svårutgrundliga skäl valt att översätta bok nummer 2.

Eftersom Varg Veums personlighetsutveckling är ett av huvudmotiven i romanserien, och eftersom händelserna i de tidigare romanerna påverkar och hänvisas till i de senare, är det synd att svenska läsare fortfarande inte har möjlighet att följa serien i ordning. Man får hoppas att den saken så småningom rättas till.

Till dess finns all anledning att glädja sig åt utgivningen av »Din intill døden«, som sagt den andra av böckerna om Varg Veum men dessutom en av de verkligt starka i serien: en kriminalroman som förnämligt kombinerar samtidsskildring, miljö, en omsorgsfullt konstruerad intrig och utmärkta gestaltningar. I högre utsträckning än de flesta kriminalromaner är den dessutom en bok om

känslor och relationer, om kärlek, främlingskap, otrohet och lojalitet. Staalesen vågar sig till och med på att låta sin detektiv engagera sig så starkt känslomässigt i de människor han möter att han – om än utan egen förskyllan–blir delaktig i ett av de brott som begås. Det är frimodigt gjort, men så är också Gunnar Staalesen sannolikt den författare som med störst både talang och originalitet både vidareutvecklat och bevarat den hårdkokta deckarromanens stämningar och traditioner i Norden. »Din intill døden« är ett av hans mästerverk; bättre noirdeckare än så här skrivs knappast på vår sida av Atlanten.

UNNI LINDELL: *Sorgmantel (Sørgeskåpen, 2002, översatt av Margareta Järnebrand). Forum, inbunden, 330 sid.*

I den lilla parnass av norska kriminalförfattarinnor som utkristalliserat sig de senaste åren finns Unni Lindell med självklarhet med. Hennes tredje roman om kriminalkommissarie Cato Isaksen vid Oslo-polisen bekräftar den saken, men förskjuter inte Lindells placering uppåt – det här är en tät, spännande och intressant bok, men det står alltför snabbt klart för läsaren att den som först misstänks för romanens mord på den 32-åriga Ester Synnøve Lønn är ett villospår, och Lindell borde nog ha låtit de ledtrådar som pekar mot andra gärningsmän dyka upp avsevärt tidigare.

Som det nu är uppmanas läsaren vara tålmodig: när historien till slut får fart på allvar får den pregnans och betydande spänningsvärden, samtidigt som Lindells personteckning visar lejonklon.

På sätt och vis är »Sorgmantel« en djupt tragisk roman: en berättelse om den oförmåga att lägga ens barndomens oförrätter, trauman och sår bakom sig som jag misstänker att Lindell med goda skäl ser som en grundläggande orsak till den katastrof alltför många människor gör av sina liv. Läst på det viset är den här romanen liksom Lindells båda tidigare, »Ornbäraren« och »Drömfångaren«, i lika hög grad en roman om mänskliga relationer och om det förflutnas kraft över sinnet. När de temana väl börjat dominera höjer sig den senare häften av romanen till utmärkt berättarkonst i sin kombination av skicklig intrigkonstruktion och lysande människoskildring.

ANNE HOLT: *Bortom sanningen (Sannheten bortenfor, 2003, översatt av Maj Sjöwall). Pirat.*

I hallen till en paradvåning i Oslo hittas fyra lik. Tre av dem är en skeppsredare, hans fru och äldste son. Den fjärde är en okänd, äldre man.

Flertalet poliser inklusive ledningen förutsätter att de allmänt kända motsättningarna mellan skeppsredaren och hans tre barn på något vis utgör motiv till mordet. Men kriminalkommissarie Hanne Wilhelmsen misstänker genast att det i stället kan vara den fjärde dode som är nyckeln, och inte oväntat får hon efter många villospår och en bitvis tråkigt fotarbete rätt.

Kriminalintrigen är omsorgsfullt konstruerad och fyller som oftast hos Anne Holt högt ställda krav både på spänning, intelligens och originalitet. Men på andra plan känns faktiskt den här romanen som om den gick en smula på tomgång. Hanne Wilhelmsen har äntligen flyttat ihop med sin rika och vackra turkiska Nefis; julafton närmar sig med stormsteg och parets alltiallo och hushållerska, den järnhårt beslutsföra före detta gatuprostituerade Mary, ser till att det blir en sjusärdeles rejäl jul. I skildringarna av Hannes, Nefis och Marys samspel finns glimtar av både humor och medmänsklig klarsyn, men här finns också en ovilja att gå vidare, att låta gestalterna ta ställning och utvecklas, som gör porträtten flackare än i tidigare böcker. Kanske är det bara så enkelt som att Anne Holt ännu inte riktigt bestämt sig för vad som ska hända med vare sig Hanne eller hennes relationer. Det nästan chockartade – och kanske en smula alltför plötsliga – romanslutet lämnar alla möjligheter öppna.

I väntan på vad som ska ske är »Bortom sanningen« avgjort inte någon dålig kriminalroman. Tvärtom har den som redan konstaterats stora förtjänster. Men den är inte så i alla avseenden berömlig som Anne Holts bästa har varit, och ska Hanne Wilhelmsen komma tillbaka fler gånger tror jag att Anne Holt först bör bestämma sig för vad som ska ske med henne.

MORTEN HARRY OLSEN: *Mord och galenskap (Mord og galskap, 2000, översatt av Urban Andersson). Forum.*

Vid sidan av de utmärkta norska kriminalförfattarinnorna finns också en rad utmärkta norska kriminalförfattare. Här om veckan rekommenderades i Deckarspalten Gunnar Staalesens senast översatta roman; den här gången är turen kommen till landsmannen Morten Harry Olsen, som efter drygt tio romaner i hemlandet äntligen introduceras på svenska.

Morten Harry Olsen betonar ofta att han inte skriver kriminalromaner, utan romaner om brott och ondska. Det hindrar inte att hans böcker både fungerar som kriminalromaner och prisbelönats som om de vore det. Men kanske antyder det att Olsen räds kategoriseringen till en bestämd genre; förvisso är flera av hans romaner inte möjliga att kalla annat än litteratur, och också i »Mord och galenskap« sätter han siktet högt. De litterära referenserna i boken går i första hand till Shakespeares »Hamlet«, också ett drama om mord och om försöken att avslöja mördaren, men knappast i första hand känd som en kriminalpjäs.

I den lilla hamnstaden Oscarshavn utbryter en plötslig brand. Gradvis visar det sig handla om mordbrand, och värre: genom åren har många oupptäckta mord begåtts. Romanens berättare är antikvariatsbokhandlaren Francis Falckenberg, som lever ett stilla liv fyllt av böcker och tankar. Mot sin vilja dras han in i utredningen kring mordbranden, och blir en av huvudaktörerna. På mer än ett plan, men exakt hur överlåter jag åt läsaren själv att uttröna.

Genom Falckenbergs ofta täta men ibland en smula för ordrikt spretiga text berättar Olsen en mångbottnad

historia om ondskan som mänsklig drivkraft och själsligt tillstånd. Som psykologisk berättelse och som språklig balansakt övertygar »Mord och galenskap« i imponerande hög utsträckning – kanske inte fullt ut i samma grad som de höga förebilder författaren odiskutabelt haft i tankarna, vid sidan om »Hamlet« också bland annat Dostojevskijs »Brott och straff«, men blotta faktum att det i varje fall inte känns skrottretande att göra jämförelsen är ett synnerligen högt betyg för Olsen.

Med andra ord ytterligare en roman om brott från grannlandet, som väl lönar både inköp och sträckläsning. Och en utmärkt svensk introduktion för Morten Harry Olsen, som jag hoppas får återkomma i fler översättningar snarast möjligt.

(Det kan förövrig nevnes at Morten Harry Olsen var med i SF-fandom i sin ungdom, og bl. a. skrev en artikkel om Stephen King til semiprozinet Algernon. – Red.)

ANNE HOLT: *Det som tillhör mig (Det som er mitt, 2001, översatt av Maj Sjöwall). Pirat.*

Efter den långa serien om Hanne Wilhelmsen har Anne Holt nu skrivit en fristående kriminalroman med andra huvudpersoner. Den är välkommen, i synnerhet som jag är beredd att kalla den hennes hittills bästa bok.

Nioåriga Emilie försvinner på hemväg från skolan. Läsaren får följa henne; hon har kidnappats och hålls inlåst i en källare av en främmande man. Kort därefter försvinner femåriga Kim. I samhället sprider sig paniken och kommissarie Yngvar Stubø vänder sig för att få hjälp till juristen och psykologen Inger Johanne Vik vid universitetet i Oslo, tidigare FBI-utbildad och med erfarenhet av gärningsmannaprofileringar. När Kim hittas död och försedd med budskapet »Du fick som du förtjänar« går hon motvilligt med på att bli indragen i utredningen, och finner gradvis allt större paralleller med ett nästan fyrtio år gammalt brott hon forskat i eftersom det lett till ett uppseendeväckande justitiemord.

Med andra ord flätas genom romanen tre olika handlingsförlopp samman. Det historiska, som Inger Johanne Vik forskar i; den nutida polisutredningen av kidnappningarna och barnmorden; det psykologiska som försiggår mellan Emilie och mannen som håller henne fängslad. Konstruktionen är väl utformad och stark; boken är intensivt spännande och lika intensivt engagerande. Men den siktar längre än till spänningen. På en djupare nivå är »Det som tillhör mig« en roman om hur vuxna förhåller sig till barn och hur barn påverkas av vuxnas beteende. Här imponerar dessutom Anne Holt med sin insiktsfullhet och sin öppenhet; de brott hennes roman handlar är sådana som de flesta människor är omedelbart beredda att totalt fördöma, men Holt är inte ute efter att fördöma utan efter att förstå. I bästa bemärkelse är det här med andra ord en kriminalroman som samtidigt både vill och lyckas vara en diskuterande psykologisk roman. Möjligen har den saken att göra med att Holt i ett efterord

konstaterar att romanen inspirerats av ett historiskt norskt rättsfall där en sannolikt oskyldig man på trettioalet dömdes till livstid för våldtäkt och mord på en sjuårig flicka. Ju större upprördhet, desto mindre förståelse och eftertanke och desto större utrymme för rättsövergrepp – den tanken förefaller mig löpa som en röd tråd genom »Det som tillhör mig«, och den går definitivt inte att uttala vare sig för ofta eller för eftertryckligt.

Alltså i klartext: Det här är en välkonstruerad, väl berättad och intensivt engagerad roman, intensivt medryckande och mycket tänkvärd. Som jag redan sagt Anne Holts hittills bästa, och därmed rimligtvis en av de starkaste i årets svenskspråkiga deckarutgivning.

UNNI LINDELL: *Nattsystem* (Nattsøsteren, 2002, översatt av Margareta Järnebrand). Piratförlaget, inb, 404 sid.

Efter tre starka romaner där kriminalkommissarie Cato Isaksen i Oslo spelat huvudrollen återkommer Unni Lindell med en påtagligt svagare fjärde. Här blir en åldrad kvinna mördad och det framgår snart att hennes fjortonåriga dotterdotter, som bor utanför Oslo, sedan några veckor är spårlöst försvunnen. Cato Isaksen misstänker att ett samband mellan de båda händelserna måste finnas och letar desperat efter det. Men uppslag efter uppslag visar sig utgöra rena villospår och inte förrän efter dryga 300 sidor snubblar Isaksen av en slump över det faktum som sedan leder honom till gåtans lösning.

Grundproblemet med romanen är att den känns förströdd; liksom i de tidigare Isaksen-böckerna är det gestalternas psykologi och samspel som bär berättelsen, men också i det avseendet förefaller det som om Unni Lindell skrivit på ren rutin. Isaksen är ensam, olycklig och har ändlösa problem med relationerna till kvinnor och till sina barn, men nu engagerar han inte utan snarare irriterar både i sitt privatlivsvelande och i den synbarligen fullständigt slumpartade brottsutredningen. Till och med språket känns den här gången forcerat och är fyllt av ordupprepningar och tvungna lakonismer. Det är desto mer beklagligt med tanke på hur starka de första romanerna i serien var, men »Nattsystem« är varken spännande eller imponerande. Man får hoppas att Unni Lindell med nästa bok är tillbaka i lika god form som förr.

ANNE HOLT & BERIT REISS-ANDERSEN: *Utan eko* (Uten ekko, översatt av Maj Sjöwall). Piratförlaget, inb., 399 sidor.

Den norska juristen Anne Holt slog i hemlandet igenom med debuten »Blind gudinna« 1993 och fick snart namn om sig att vare en av Skandinavien ledande kriminalförfattare. Redan i debuten introducerade hon centralgestalten kriminalkommissarie Hanne Wilhelmsen vid Oslopolis; kring henne finns både en rad återkommande gestalter

och de enskilda böckernas offer, gärningsmän och andra tillfälliga personer.

I några fall har jag mina bedömningar av Holts böcker varit mindre berömmade än andra kritiker. Holt har haft en i mitt tycke olycklig tendens till nästan kvävande politisk korrekthet – kanske inte alldeles obegripligt med tanke på att hon ju i hemlandet också gjorde politisk karriär och en kort tid var justitieminister – och det har dessutom ibland funnits en förströddhet i personteckningen jag tycker skorrat falskt.

Men i och med »Utan eko« är allt det glömt och förlåtet. I åtminstone mitt tycke är det här nämligen inte bara den bästa av de hittills sex böckerna om Hanne Wilhelmsen utan helt enkelt en strålande bra både deckare och roman. Som roman imponerar den framför allt genom sin personskildring och sin otvungna och följsamma dialog; som deckare är den ett förstklassigt hantverk, intelligent, visserligen lågmäld och långsam och med starka drag av traditionell pusselroman, men samtidigt både spännande, intellektuellt utmanande och mycket modern i sina väl fångade noirstämningar. Holt och Berit Reiss-Andersen (också hon Oslojurist, Holts departementssekreterare under ministertiden och tidigare medförfattare till också den närmast föregående Wilhelmsendeckaren »I lejonets gap«) har dessutom lyckat prövat att öka polisrutinrealismen genom att med ett Ed McBainskt grepp infoga också dokumentation (mest notervärt ett antal förhörprotokoll) i romanen.

Det handlar om innekokken Brede Ziegler, som hittas knivmördad vid polishuset i Oslo. Utredningen leds av kommissarie Billy T. och kompliceras snart när det visar sig att Zieglers lik också innehåller en dödande dos sömnmedel. Förhör, fotarbete och analyser ger ett förvirrande resultat: Ziegler var allas bekant och ingens vän, hans unga fru bor inte ens tillsammans med honom och vet ingenting om hans liv, och Billy T.:s depression gör honom oförmögen att hålla samman utredningen. Först mot bokens slut återvänder Hanne Wilhelmsen som efter sin livskamrat Cecilies död utan ett ord lämnat både arbete och vänner och nu varit borta i ett halvt år. Motsträvigt försöker hon samla ihop bitarna både av sitt liv och av utredningen; att hon lyckas lösa mordgåtan är givet, men om hon också kommer att förmå bygga upp sitt liv på nytt lär visa sig först i de följande romanerna. Mest imponerande är kanske att det här sammansatta porträttet av Hanne Wilhelmsen verkligen fungerar: hon är i förhållande till de tidigare böckerna en förändrad person, men man tror både på förändringen och på den nya gestalt som man får möta.

Anne Holt har sagt att hon planerar att skriva tio böcker om Wilhelmsen. För inte så länge sedan hade jag förmodligen tyckt att det var outhärdligt många. Men »Utan eko« är en förnämlig nystart halvvägs genom den tänkta serien; lyckas de kommande romanerna hålla samma klass som den här är jag snubblande nära att tycka att de återstående fyra mer än gärna får bli betydligt fler.

(Holmbergs bokomtaler her og annetsteds i dette nummer er opprinnelig publisert i Sydsvenska Dagbladet. – Red.)

Kattedetektiv på kongress

DET UTGIS VELDIG MYE KRIM. Derfor er det ikke til å undres over at man kan finne spørsmål på Usenet-gruppen rec.arts.mystery av typen «jeg leter etter bøker med en farget, blind detektiv i Seattle som...» – og spørsmålsstilleren får positive svar.

Blant annet har jeg registrert at «oppdagende katter» er (kanskje ikke akkurat unaturlig) populære i den avarten krimbøker som på engelsk kalles «cozies»...

I *Cat in a Kiwi Con* av Carole Nelson Douglas er etterforskeren den sorte hankatten Midnight Louie, som besitter en intelligens på nivå med mennesker og også kan snakke med andre dyr. Det er her et fantasyelement kommer inn, forøvrig foregår romanen i vår verden. Derimot er det nok mer realistisk at en kattedetektiv bibringer menneskene sine sine oppdagelser ved å *hinte* (hm...).

De fleste forbrytelsene i denne romanen foregår på TitaniCon, en gigantisk mediakongress i Las Vegas. Kongresskildringene er nok absolutt det mest interessante her.

Dette er nemlig ingen god roman. Den er del av en lang serie, vi eksponeres for mange «dette har skjedd før»-intriger med mange konspirasjonsteorier, og Douglas virker like forelsket i sine menneskeskikkelser som Dorothy L. Sayers. Kanskje det hadde vært til å leve med hvis jeg hadde lest alle de andre bindene i serien, men det har jeg altså ikke, og jeg må innrømme at jeg slet med lysten til å bla meg fremover til neste kongresscene.

Morsomt som en del av plotet er konflikt mellom «rene» SF-forfattere og de som er villige til å skrive «media tie-ins», samt mellom forfattere, (noen) med lue i hånden, og arrogante skuespillere.

Det virker som om forfatterinnen har snappet opp noen av Norman Spinrads utgytelser mot den gjengse fan, samt kombinert dette med Harlan Ellisons *persona*.

For spesielt interesserte –

CAROLE NELSON DOUGLAS: *Cat in a Kiwi Con*
Forge Books, 2000 (paperback, 2001)

– PCJ

Forrige sending

SENASTE SFF VAR FYLLIGARE ÄN PÅ LÄNGE. Till och med det enda »bladet« var ett riktigt litet fanzine, PC JØRGENSENS **Rameumptom** (2 s), med framför allt recensioner, samt några bilder från senaste Swecon. Naggande gott tvåsidorsblad!

Nålpistol (ANNA DAVOUR, 12 s) hade ett rätt mysigt psykedeliskt omslag i färgutskrift och i övrigt vad jag uppfattade som en novell från Uppsalas student- och forskarliv (avbruten ibland av andra saker, som ett resonemang om felaktiga vetenskapliga beskrivningar i sf). Jag fick inget grepp om novellen, måste jag erkänna. Den *verkade* inte leda till särskilt mycket av upplösning. På sista sidan ett textcitat från Hawkwind om nålpistoler.

BEM nr 4 (TOMAS CRONHOLM, 32 s) är en mäktig uppvisning. Red skriver riktigt bra och intressanta rapporter från ett antal kongresser. Han gör till och med sammanfattningar av paneldebatter, vilket uppskattas om man inte kunnat vara där och höra dem (såsom gäller för mig i en del fall).

Kongressreportaget bör uppfattas som en egen genre och Tomas Cronholm ger viktiga bidrag till den. Kanske har han litet för litet att rapportera från folk och saker omkring. Vi lär oss i redspalten att det var TC:s farfar som gjorde utfall mot JVM/VÅ i Tidskrift för Sveriges läroverk. Sist ett kort LoC och snabbanmälningar av ett större antal sf-böcker, som skulle nå adlerberthska proportioner om de rymde litet fler lustigheter. Mkt bra zine!

Existentiellt ännig (MOLLE & ROGER SJÖLANDER, 36 s) har en uppsjö av intressanta saker att bjuda på. Anna Davour skriver från bakom kulisserna till senaste Swecon, t ex om Ångströmlaboratoriernas skeptiska inställning och praktiska problem med branddörrar och flytande kväve. Alexander Stamou skriver om sin kärlek för författaren George R R Martin (som jag håller med om är bra). Glenn Petersen skriver om ytterligare några böcker och Johan Frick avhandlar piprökningens välsignelser (att piprökare lever längre än icke-rökare tror jag har att göra med en tredje, utomstående livsstilsfaktor). John-Henri Holmberg försöker övertyga oss om att han gillar baseball, men verkar mest gilla böcker och filmer om denna sport. En imponerande genomgång av ett underämne inom litteraturen och filmen, i alla fall. Linnea Anglemark tar upp fan fiction. Martin Rundkvist återger sitt föredrag från Rancon (med lätt sf-stuk; jag hörde det inte då och därför var det kul att få se det i efterhand). Sedan följer LoCs. En fråga: varifrån kommer icke-reds kommentarer till LoCsen?

SFF-Bulletin 139 (ANDERS BELLIS, 20 s) tar upp diverse. Vi får bl a en sherifepisod från Paris, bokrecensioner av John Henri-Holmberg ur Sydsvenska Dagbladet, räkör av förra sändningens SFF-fanzines, en filmdebatt mellan red och JHH, SFF:s lakoniska stadgar (men jag hade

hoppats på SFF:s ekonomirapport för 2002 också!), men huvudnumret är nog ett antal synpunkter på senaste Fantastika. Kommittén för Fantastika får sina fiskar både varma och genomstekta och rensade och fileade och malda till fiskbullar. Jag skall inte ta upp all kritik, men det handlar om rökning, hur gäster hanteras, lokalerna, kongressavgifter, bar och så där. Vad gäller baren »vet« jag (folk i kommittén har berättat om saken på ett sätt jag inte har skäl att misstro) att strulet med den var oplanerat och överraskande; utlovade tjänster försvann i princip utan varsel. Frågor om kongressavgifter tycker jag bör lösas smidigt. Programdeltagare bör ha reducerad avgift, och särskild viktig dito eller någon som deltar med flera eller tunga saker kanske mer än så. I övrigt hoppar jag förbi kongressdebatten som ligger på gränsen till att kännas infekterad.

Jag var länge benägen att utnämna BEM till sändningens bästa zine, då jag verkligen gillade kongressrapporterna (det är ett stort arbete nedlagt i att notera och sammanfatta programpunkterna, t ex) men på det stora hela får nog Molles & Rogers publikation knipa förstaplatsen; den har litet större bredd. Men BEM var inte dåligt – faktiskt var inget bidrag i sändningen dåligt.

– *Ahrvid Engholm*

I likhet med Ahrvid fant også undertegnede glede i de fire tykkere fanzinene, som til sammen utgjorde ikke så lite av en fangst. Det novellistiske Nålpistol var både trivelig og spennende, og BEM imponerte som enmannsverk med en rekke kongressrapporter. Imponerende var også Existentiellt ännig, et tykt og variert -zine med bare interessant stoff. Leste likeså Bulletinen med interesse. Har annetsteds spurt Bellis om for meg uklare enkelt-punkt i hans kritikk av Fantastika. Derfor vil jeg her nøye meg med å berømme Bellis for at han spesifiserer hva han fant galt ved gjennomføringen av arrangementet. Iblant har også jeg sittet i kongresskomité, og det er mye bedre å få konkret kritikk enn reaksjoner som at kongressen (eller arrangørene) var «kjedelig», «ukul» eller lignende. Ellers kan jeg vel forestille meg at Fantastika-komiteen kan ønske å si sitt om hvorfor ting var som de var. Uansett, godt arbeid, faneds!

– *Red.*